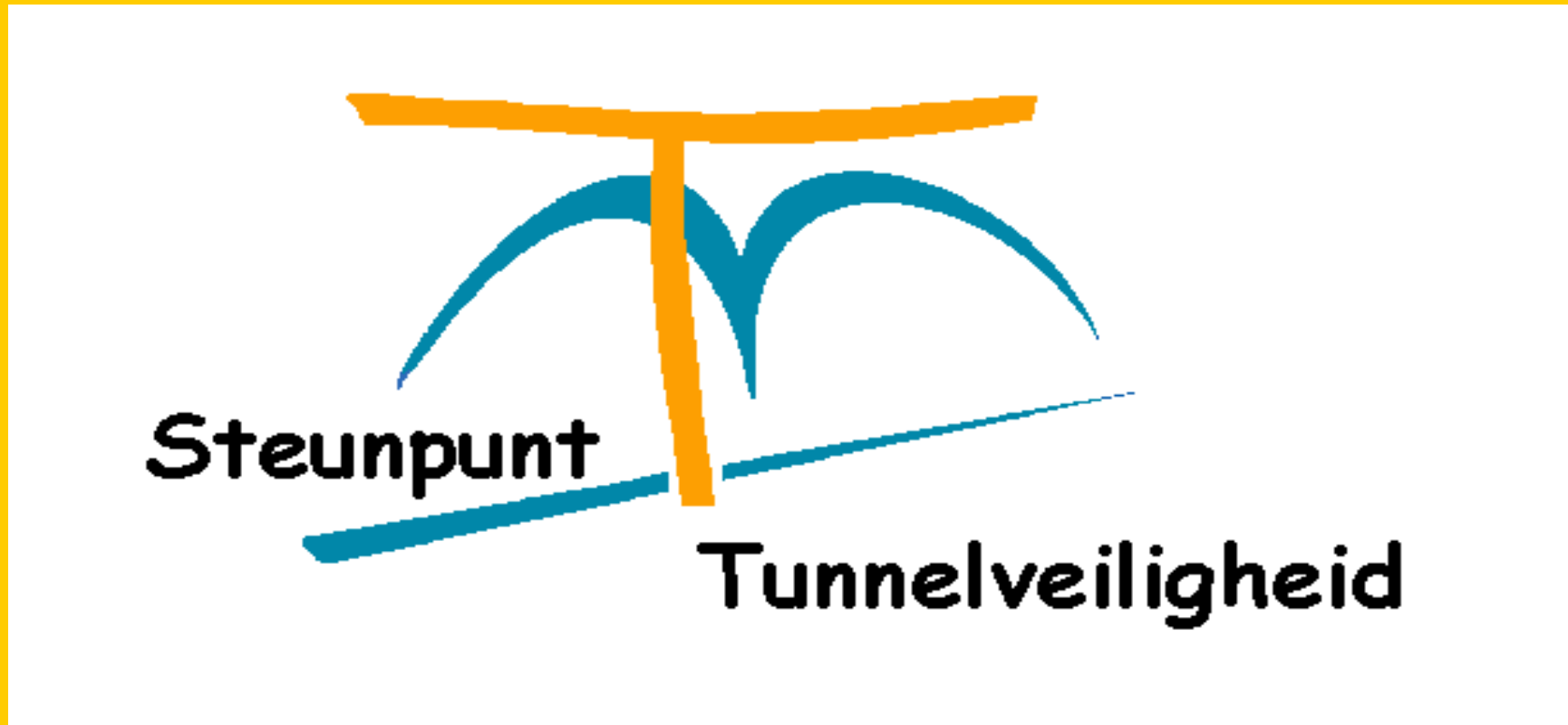


Welkom bij de Begrippenlijst Tunnelveiligheid

Mei 2005

Klik op het tabblad "Handleiding" om verder te gaan!



Initiatief: Steunpunt Tunnelveiligheid, Rijkswaterstaat Bouwdienst.
Tot stand gekomen met behulp van vele woordenlijsten, standaardwerken en websites.

Hoe zoek je een begrip of afkorting op?

Stap 1. Klik hieronder op het tabblad "Begrippenlijst".

Stap 2. Selecteer kolom A: deze bevat de afkortingen en begrippen.

Stap 3. Kies "Bewerken", "zoeken". Als "zoeken" niet in het menu staat, wacht dan even; het menu wordt vanzelf uitgebreid.

Stap 4. Tik het te zoeken begrip (of een deel ervan) in en klik op "volgende zoeken". Blijf hierop klikken totdat het gezochte begrip verschijnt.

Stap 5. Indien in de kolom "zie ook" een of meerdere begrippen staan, kunnen deze op dezelfde manier worden opgezocht voor aanvullende toelichting.

Niet gevonden?

Probeer dan ook eens de bronnen die voor deze lijst zijn geraadpleegd:

www.arbo.nl

www.brandweerkennisnet.nl

www.handboekrampenbestrijding.nl

www.incidentmanagement.nl

www.maatramp.nl

www.tunnelsafety.nl

www.tunnelveiligheid.nl

www.wetten.overheid.nl

... en stuur een suggestie voor aanvulling van de lijst op naar het Steunpunt Tunnelveiligheid!
sttv@bwd.rws.minvenw.nl, onder vermelding van "begrippenlijst".

Ook andere suggesties en correcties zijn welkom.

Doel van de begrippen- en afkortingenlijst

Deze begrippenlijst is bedoeld om duidelijk te maken wat voor definities verschillende bronnen hanteren bij de begrippen. Daarbij kan het vóórkomen, dat voor één begrip verschillende definities worden gehanteerd. De begrippenlijst kan behulpzaam zijn bij het maken van afspraken over de te hanteren definitie.

Toepassingsgebied en afbakening

De lijst bevat begrippen en afkortingen die worden gebezigd door verschillende organisaties, die direct of indirect te maken krijgen met veiligheid in Nederlandse wegtunnels. Voor een concreet project kan een selectie worden gemaakt en aangevuld met projectspecifieke begrippen en afkortingen.

Aanvullende toelichting bij de kolommen

"Zie ook": In de derde kolom worden eventueel andere begrippen uit de lijst genoemd, die een aanvullende toelichting kunnen verschaffen bij het onderhavige begrip. Niet alle gerelateerde begrippen zijn genoemd; alleen diegene, die een aanvullende toelichting kunnen verschaffen bij het onderhavige begrip. Indien men behoefte heeft aan meer toelichting, kan het nuttig zijn om andere begrippen uit de toelichting op te zoeken in de lijst.

"Bron(nen)": In deze kolom is in de meeste gevallen een verkorte vermelding van de bron opgenomen. Voor elke verkorte vermelding is een uitgebreidere vermelding te vinden, door de bron zelf in de lijst op te zoeken. De vermelding van bronnen is niet uitputtend. Vele begrippen zijn op meerdere plaatsen te vinden.

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Aanjaagventilator	Voorziening, gebruikt bij langsventilatie, die de lucht met grote snelheid in een bepaalde richting blaast.	ventilatie; langsventilatie	VRC
Aanrijden	Het door een hulpdienst of een reparatiebedrijf naar de plaats rijden waar het incident heeft plaatsgevonden of de reparatie nodig is, nadat de melding is ontvangen. De hulpdiensten rijden naar de tunneltoeritten en wachten daar. Het eerst arriverende brandweerteam rijdt de niet-incidentbuis in en voert van daaruit een verkenning uit.	aanrijtijd; verkenning; niet-incidentbuis	Brandweer
Aanrijtijd	Tijd die een hulpdienst nodig heeft om bij de plaats incident te komen vanaf het moment dat de eerste melding is ontvangen.	hulpdienst	Brandweer
Aanvalsplan	Plan van een hulpdienst voor de werkwijze bij en benaderingswijze van een incident waarbij alleen die hulpdienst betrokken is (monodisciplinair). Complementair aan het Calamiteitenbestrijdingsplan.	calamiteitenbestrijdingsplan; hulpdienst; incident	Tunnelboekje voor Zwaailichten
Aanvalsploeg	De ploeg van de brandweer die bij een brand in eerste instantie belast is met verkenning, reddingswerkzaamheden en met het inzetten en bedienen van de eerste straal.		www.brandweerkennisnet.nl
AB	Adembescherming(svoertuig)		Brandweer
AE	Arrestatie-Eenheid	politie	Leidraad Operationele Prestaties
AFFF	Aqueous Film Forming Foam: schuimvormend middel dat soms aan bluswater wordt toegevoegd.		RWS Bouwdienst
Afschaling	Afbouwen van de gemobiliseerde hulpdiensten en bestuurlijke gremia (zoals CORT, CTPI). Dit gebeurt zodra de bestrijding van het incident de afronding nadert en de directe effecten geen operationele aansturing meer behoeven. Afhankelijk van de stand van zaken wordt, veelal per kolom, fasegewijs afgebouwd. De burgemeester(s) beslist (beslissen) hierover. Doorgaans is sprake van een overlap met de opbouw van de nazorgfase. Het beleidsteam (GBT, RBT) moet beleidsbeslissingen over de nazorg nemen voordat er bestuurlijk of operationeel wordt ontbonden.	hulpdienst; GRIP	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
Afvoersysteem	Rioleringsstelsel. Betreft voornamelijk het afvoeren van regenwater (eventueel verontreinigd met afvalstoffen van het verkeer). Daarnaast wordt rekening gehouden met het afvoeren van water afkomstig van lekkage van de constructie, bluswater, schoonmaakwater, door verkeer verloren vloeistoffen en bij calamiteiten vrijgekomen vloeistoffen.	verholten goten; inlaatputten; open goten	VRC
AHD	Ambulance-hulpdienst.	ambulanceteam; GHOR	Brandweer
AI-bladen	De Arbo-informatiebladen, die onder auspiciën van het Ministerie van SZW (Directies A&G en AVB) door Sdu Uitgevers worden uitgegeven, bevatten toegankelijke informatie over de wijze waarop werkgevers en werknemers in de praktijk met de wetgeving en regels op het terrein van de arbeidsomstandigheden kunnen omgaan. Gebaseerd op de Arbeidsomstandighedenwet.	arbeidsomstandighedenwet	Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid
ALARA	As Low As Reasonably Achievable. In het kader van tunnelveiligheid wordt met dit principe bedoeld: "gebruik in het hele ontwerptraject je verstand en kijk waar er met minimale extra investeringen op praktische wijze nog extra veiligheidswinst te boeken valt, ook wanneer de constructie zowel probabilistisch als deterministisch is geanalyseerd en akkoord bevonden".	ALARP	VRC
Alarmcentrale	Meldkamer hulpdiensten; bereikbaar via het alarmnummer 112.	hulpdienst	RWS Bouwdienst
Alarmfase	De tijd die verstrijkt tussen het waarnemen van de brand en het nemen van actie door de weggebruiker. Tweede fase van de ontruimingstijd.	ontruimingstijd	VRC
ALARP	As Low As Reasonably Practical: van belang voor risico's en kosten: deze dienen zo laag te zijn als redelijkerwijs praktisch haalbaar is.	ALARA	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Alignment	Horizontaal en/of verticaal verloop van bijvoorbeeld een stuk weg.	lengteprofiel	RWS Bouwdienst
AM	Ambulance	ambulanceteam	Brandweer
Ambulanceteam	Ambulance met een ambulancechauffeur en een ambulanceverpleegkundige	GHOR; Geneeskundige Combinatie	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
Aquaduct	Een kort, gesloten kunstwerk dat water voert over een dal, een verkeersweg of een spoorweg.	tunnel	VRC
Arbeidsomstandighedenwet	Arbeidsomstandighedenwet 1998. Wet van 18 maart 1999, houdende bepalingen ter verbetering van de arbeidsomstandigheden. Deze wet regelt de verantwoordelijkheid van de werkgever inzake de veiligheid en de gezondheid (inclusief het bevorderen van welzijn) van diens werknemers (tijdens het uitvoeren van hun functie).		www.arbo.nl ; www.wetten.overheid.nl
ARBO	Aanduiding voor het geheel aan regelgeving, richtlijnen en dergelijke, gebaseerd op de Arbeidsomstandighedenwet.	arbeidsomstandighedenwet	www.arbo.nl ; www.wetten.overheid.nl
ARTO	Algemene Richtlijnen TunnelOntwerp: richtlijnen waarin in algemene zin wordt beschreven hoe de geometrie van een tunnel tot stand dient te komen. In beheer bij Rijkswaterstaat Bouwdienst.		RWS Bouwdienst
AS	Autospuit		Brandweer
ATEX	Atmospheres Explosives: EG-richtlijn 99/92/EG (ATEX 137, 1996) voor installaties geplaatst in omgevingen waar een explosieve atmosfeer (t.g.v. dampen, nevel, gas of stof) kan heersen.		EG-richtlijn 99/92/EG (ATEX 137, 1996)
AVV	Rijkswaterstaat Adviesdienst Verkeer en Vervoer.		RWS Bouwdienst; www.rws-
Backlayering	Verschuiving bij een tunnelbrand waarbij rook zich tegen de ventilatierichting in verspreidt.	langsventilatie	RWS Bouwdienst
Bakconstructie	Een U-vormig kunstwerk, al dan niet verdiept gelegen, ten behoeve van een weg of spoorweg. Kan gedeeltelijk gesloten worden uitgevoerd.	tunnel	VRC
Barrier	Bermbeveiligingsconstructie. Betonnen elementen, doorgaans direct tegen de tunnelwand geplaatst, soms op enige afstand van de tunnelwand.	step barrier; bermbeveiliging	VRC
Bb	Bouwbesluit	Bouwbesluit	Bouwbesluit
BC	Behandelcentrum	Behandelcentrum	Brandweer
BD	Bevelvoerder van dienst.	Bevelvoerder van dienst	Brandweer
BE	Bergingseenheid (voertuig)		Brandweer
Bediening	De activiteiten waarmee (vanuit een centraal gelegen ruimte) de afwikkeling van het verkeer en de werking van de verkeers- en tunneltechnische installaties, door tunnel operators, worden bewaakt en bij verstoringen of afwijkingen van de normale situatie wordt ingegrepen middels gestandaardiseerde handelingen, al dan niet geautomatiseerd. Ook: handmatig ingrijpen op het automatische proces.	centrale bediening; lokale bediening; plaatselijke bediening	VRC
Bedieningscentrale	Een centrale die beschikt over voorzieningen om incidenten te detecteren, installaties te bedienen en om te communiceren met tunnelgebruikers en de centrales van de hulpdiensten. Dit kan bijvoorbeeld zijn een verkeerscentrale, verkeerspost of controlecentrum.	verkeerscentrale	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Bedieningsconcept	Plan waarin de bediening van de tunnelinstallaties door de tunneloperator beschreven is. Dit plan is uitgewerkt voor de normale situatie alsmede voor incident scenario's.	bediening	RWS Bouwdienst
Bedieningsfilosofie	Visie (en gedeeltelijk detaillering) over de manier waarop men de bediening van (verkeers)-systemen wil aanpakken: wanneer en hoe grijpt de tunneloperator in?	operator	RWS Bouwdienst
Bedieningsstelsel	Het systeem dat samen met het signaleringssysteem verantwoordelijk is voor de mens- machine-interface.	signaleringssysteem	RWS Bouwdienst
Bedienscenario	Verzameling van door de tunneloperator te nemen standaardmaatregelen.	operator; maatregel	RWS Bouwdienst
Bedrijfszekerheid	Mate van betrouwbaarheid van een systeem in een gegeven situatie		KEMA

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Behandelingcentrum (BC)	Plaats waar lichtgewonde slachtoffers (tragecategorïe T3) bijeengebracht worden voor een eenvoudige verpleegkundige behandeling (vergelijkbaar met eerste hulp van ziekenhuis). Wordt bij voorkeur nabij de plaats-incident ondergebracht in een gebouw of calamiteitentent.	triage	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Beheer- en Onderhoudsplan (B&O-plan)	Dit plan bevat alle relevante informatie wat nodig is voor het technisch beheer en onderhoud van het kunstwerk tijdens de gebruiksfase. Een onderdeel van het B&O-plan is het Instandhoudingsplan. Het Veiligheids- en Gezondheidsplan wordt daarnaast opgesteld specifiek op basis van ARBO-wetgeving.	instandhouding; arbeidsomstandighedenwet	Handleiding Werken met Instandhoudingsplannen (KuBOS, 2003; Intranet V&W via TISBO)
Beheerder	Zie Tunnelbeheerder	tunnelbeheerder	Concept-WARVW
Beleidsnota Tunnelveiligheid	Document, opgesteld in het voorbereidingstraject voor de Nederlandse regelgeving op het gebied van tunnelveiligheid.	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels	www.tunnelveiligheid.nl
Benedenstrooms	Plaatsaanduiding ten opzichte van een incidentlocatie: rijdend in de rijrichting ben je het incident gepasseerd. Ook wel "stroomafwaarts". In de terminologie van Incident Management wordt dit aangeduid als "voorbij het incident".	voorbij het incident; bovenstrooms	RWS Bouwdienst
Bermbeveiliging	Op de meeste rijkswegen uitgevoerd als geleiderail; in tunnels worden doorgaans (step) barriërs toegepast.	geleideconstructie; barriër; step barriër	VRC
Beschikbaarheid	Fractie van de tijd dat een systeem de vereiste functie kan vervullen.	niet-beschikbaarheid	KEMA
Beschrijvende Plaatsaanduiding Systematiek	Systematiek die in het kader van Incident Management wordt gebruikt om de exacte locatie van een incident te kunnen doorgeven.		Incident Management
Besluit Gebruikseisen	Landelijke regeling van gebruikseisen voor tunnels, als beoordelingskader voor het bevoegd gezag. Op grond van het Besluit wordt in de toekomst onder meer een aanvraag voor een gebruiksvergunning beoordeeld. Het Besluit is nog in ontwikkeling en wordt naar verwachting van kracht in 2006. Het wordt dan onderdeel van de te wijzigen Woningwet.	Gebruiksvergunning	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Besturing	Het geautomatiseerd afhandelen van processen.		RWS Bouwdienst
Besturingseenheid	Een besturingseenheid is een onderdeel onderin de technische besturingsketen dat door middel van softwarecommando's de functies van electromechanische installaties beheerst.		RWS Bouwdienst
Besturingsinstallatie	Het hard- en softwaresysteem dat te gebruiken is voor de bewaking en bediening van tunneltechnische installaties (TTI), verkeerstechnische installaties (VTI) en dienstgebouwinstallaties (gebouwtechnische installaties, GTI).		RWS Bouwdienst
Bestuursorgaan	Orgaan, dat de verantwoordelijkheid draagt erop toe te zien dat alle veiligheidsaspecten van een tunnel in acht worden genomen, en de nodige voorzorgsmaatregelen vaststelt om de naleving van de regelgeving te verzekeren. Het bestuursorgaan geeft toestemming om tunnels in gebruik te nemen en is bevoegd om het gebruik van een tunnel te onderbreken of te beperken als niet voldaan is aan de veiligheidseisen. In Nederland is het Bestuursorgaan dezelfde als het Bevoegd Gezag; in de meeste gevallen is dat het college van B&W.	Beleidsnota Tunnelveiligheid; Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels; Bevoegd Gezag	EU-richtlijn, art. 4 en art. 12, lid 3
Betrouwbaarheid	De kans dat een systeem gedurende een bepaalde periode zonder falen zijn functie blijft vervullen.	faalkans	KEMA
Bevelvoerder van dienst (BD)	Brandweer: niet te verwarren met de Officier van Dienst (OvD). De BD is de leidinggevende van het eerst ter plaatse zijnde voertuig. De OvD is de leidinggevende bij een grotere inzet.	officier van dienst	Brandweer
Bevoegd gezag	Algemene benaming voor degene die bevoegd is tot het nemen van een (bestuurlijke) beslissing, bijvoorbeeld beslissingen in het kader van een Tracé-mer-procedure of het verlenen van een bouwvergunning. In de Nederlandse regelgeving voor tunnelveiligheid zijn diverse taken aan het bevoegd gezag toebedeeld. Het bevoegd gezag kan bijvoorbeeld een minister zijn of een burgemeester.	Bestuursorgaan	www.wetten.overheid.nl

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Bewaking	De geautomatiseerde 'controlerende' activiteit die onder meer een melding geeft van een eventuele technische storing en/of brand, eventueel gevolgd door een automatische maatregel zonder menselijke tussenkomst.	bediening	VRC
BLEVE	Boiling Liquid Expanding Vapour Explosion: explosie van tot gas expanderende vloeistof.		RWS Bouwdienst
Blokverkeer	Het onder begeleiding van een voertuig, van OHD of wegbeheerder, op lage snelheid laten rijden van weggebruikers door een tunnelbuis.		RWS Bouwdienst
Bouwbesluit	Bouwbesluit 2003. Wettelijk besluit waarin algemene regels zijn opgenomen die zijn gesteld voor bouwen.		www.wetten.overheid.nl
Bouwvergunning	Gemeentelijke vergunning voor het oprichten van bouwwerken. Op basis van de Woningwet is het verboden te bouwen zonder of in afwijking van een bouwvergunning. Op de website van het ministerie van VROM is meer informatie te vinden over bouwregelgeving.		www.wetten.overheid.nl ; www.vrom.nl/bouwvergunningen_online
Bouwverordening	Gemeentelijke verordening, waarin in aanvulling op het Bouwbesluit regels zijn gesteld voor het bouwen	Bouwbesluit	Woningwet
Bovenstrooms	Plaatsaanduiding ten opzichte van een incidentlocatie: rijdend in de rijrichting ben je het incident nog niet gepasseerd. Ook wel: stroomopwaarts. In de terminologie van Incident Management wordt dit aangeduid als "voor het incident".	voor het incident; benedenstrooms	RWS Bouwdienst
BPS	Beschrijvende Plaatsaanduiding Systematiek.	Beschrijvende Plaatsaanduiding Systematiek	Incident Management
Brandcompartiment	Gedeelte van een constructie bestemd als maximaal uitbreidingsgebied van brand.		Bouwbesluit
Branddetectie	Het ontdekken van brand en rookgassen, middels handbrandmelders en automatische systemen.	detectiesysteem	RWS Bouwdienst
Brandklasse	Branden worden in brandklassen ingedeeld: (A) brand van vaste stoffen (B) vloeistofbranden (C) gasbranden (D) metaalbranden (E) elektrische branden. Branden uit verschillende brandklassen reageren verschillend op blusmiddelen.		VRC
Brandvermogen	Maat voor de omvang / intensiteit van een brand. Eenheid MW.		
Brandweerwet	Momenteel vigerend: Brandweerwet 1985. Onder meer is hierin voorgeschreven dat de grenzen van brandweerregio's, geneeskundige hulpverleningregio's en politieregio's samen moeten vallen, zodat een gecoördineerde aanpak van de rampenbestrijding wordt vergemakkelijkt.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
BZK	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties		Leidraad Operationele Prestaties
C2000	Communicatienetwerk voor politie, brandweer en ambulancehulpverlening.		RWS Bouwdienst
CA	Criticality Analysis. Een CA is een methode om de onderscheiden storingen van een technisch systeem te groeperen naar het gewicht dat wordt toegekend aan de frequentie van optreden en aan de consequenties van de storingen		KEMA
CADO	CalamiteitenDoorsteek: een mechanische constructie voor het opklappen van een deel van de geleiderail; hierdoorheen kunnen de voertuigen van de openbare hulpverleningsdiensten naar de andere rijbaan doorsteken.		VRC
Calamiteit	Een calamiteit is een ernstig incident, waarbij sprake is van: beknelling en/of ernstig gewond zijn van personen (zodanig dat de hulp van de brandweer nodig wordt geacht), brand of het vrijkomen van gevaarlijke stoffen. Indien sprake is van een calamiteit, wordt de calamiteitenknop (indien aanwezig) ingedrukt en gaat het calamiteitenbestrijdingsplan in werking.	Incident; groepscommando calamiteit; Calamiteitenbestrijdingsplan	VRC

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Calamiteitenbedrijf	De situatie in de tunnel waarbij ventilatiesystemen en/of brandblusvoorzieningen worden aangesproken. In dit geval worden tunnelinstallaties (in een eenmalig door de tunnel operator te initiëren actie, bijvoorbeeld door het indrukken van de calamiteitenknop) overgeschakeld naar een bepaalde voorgedefinieerde toestand.	Calamiteit; incident; groepscommando calamiteit; Calamiteitenbestrijdingsplan	VRC
Calamiteitenbestrijdingsplan (CBP)	Het CBP beschrijft hoe incidenten, in het bijzonder calamiteiten, worden afgehandeld door het personeel van de tunnelbeheerder samen met de hulpdiensten en andere partijen (bergers). Het plan moet afgestemd zijn met de hulpdiensten. Het CBP is onderdeel van het VBS. Er is een standaard-CBP voor wegtunnels: Tunnelboekje voor Zwaailichten. Niet te verwarren met Calamiteitenplan; het CBP is gericht op een specifiek object, het Calamiteitenplan niet. Niet te verwarren met de gemeentelijke plannen Rampenplan en Rampenbestrijdingsplan.	tunnelboekje voor zwaailichten; calamiteitenplan; rampenplan; rampenbestrijdingsplan; VBS	RWS Bouwdienst
Calamiteitenknop	Een knop (fysiek of op beeldscherm) die het groepscommando calamiteit inschakelt waardoor met één handeling alle bij een (vermoeden van een) calamiteit benodigde commando's worden gegeven en de daarbij behorende acties worden gestart.	groepscommando calamiteit	RWS Bouwdienst
Calamiteitenplan	Verplichting voor beheerders van waterstaatswerken, op grond van de Waterstaatswet. Het Calamiteitenplan is te karakteriseren als een organisatieoverzicht en een waarschuwings- en afsprakenschema voor het optreden bij waterstaatkundige calamiteiten. In de WRZO en de Waterstaatswet zijn afstemmingsverplichtingen opgenomen met andere relevante calamiteiten-, rampenplannen en rampbestrijdingsplannen. RWS-regio's hanteren Calamiteitenplannen voor afspraken over afhandeling van calamiteiten in de RWS-regio. Niet te verwarren met het Calamiteitenbestrijdingsplan.	calamiteitenbestrijdingsplan	Handboek voorbereiding rampenbestrijding; Tunnelboekje voor zwaailichten
CAR	Coördinatie Alternatieve Routes	Coördinatie Alternatieve Routes	Incident Management
Categorie-indeling	In de Regeling vervoer over land van gevaarlijke stoffen (zie Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen) zijn aanvullende regels opgenomen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen in Nederland. Deze hebben onder meer betrekking op het rijden door tunnels. In de VLG is voorgeschreven met welke gevaarlijke stoffen door welke tunnels gereden mag worden. Indeling van toegelaten soorten vervoer conform VLG: Categorie I: geen voertuigen met explosiegevaarlijke stoffen toegestaan, wel benzine. Categorie II: als Categorie I, met aanvullende beperking voor voertuigen met niet giftige en niet bijtende brandbare vloeistoffen met een vlampunt lager dan 21°C, zoals benzine. Indien er geen categorie-aanduiding is voor een bepaalde tunnel, dan zijn er geen beperkingen. Dit wordt ook wel genoemd: Categorie 0. Voor een opsomming van stoffen die niet vervoerd mogen worden door Categorie I- danwel Categorie II-tunnels wordt verwezen naar de VLG.	VLG	Vervoer gevaarlijke stoffen / Wegvervoer (VLG/ADR), B.1.1.2.2, art. 3; Sdu Uitgevers bv, Den Haag
CB	Centrale bediening	bediening	RWS Bouwdienst
CCTV	Closed Circuit TeleVision: gesloten televisiecamerasysteem bij object		RWS Bouwdienst
CD	Commandant van dienst		Brandweer
CdK	Commissaris der Koningin		Leidraad Operationele Prestaties
CE	Conformité Européenne: keurmerk voor het vrije verkeer van producten binnen de Europese Unie. De producten met een CE-merk voldoen aan de genormaliseerde eisen (of technische goedkeuring) op Europees vlak voor die producten.		RWS Bouwdienst
CEN-TC	Comité Européen de Normalisation – Technisch Comité. Het CEN is samengesteld uit een reeks technische comités die zich bezighouden met de opstelling van normen (producten, proeven,...) in een bepaald domein.		RWS Bouwdienst
Centraal Meldpunt Incident management	Meldpunt dat kan worden gebeld door een verkeersinspecteur of wegverkeersleider en dat een berger kan oproepen bij incidenten met personenauto's voor de eerste berging.	Incident Management	Incident Management

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Centraal Meldpunt Vrachtautoberging	Meldpunt dat kan worden gebeld door een verkeersinspecteur of wegverkeersleider en dat een berger kan oproepen bij incidenten met vrachtauto's. Indien expertise nodig is op het gebied van lading-, voertuig- en milieuschade kan het meldpunt een vrachtwagendeskundige oproepen (coördinator STI).	Incident Management	Incident Management
Centrale bediening (CB)	Bewaking en bediening vanuit een gebouw dat niet noodzakelijkerwijs bij de bediende objecten hoeft te liggen; als gevolg hiervan is steeds een transmissieverbinding tussen bedienpost en object noodzakelijk. Vanuit één bedienpost kunnen meerdere objecten worden bewaakt en bediend. Zo'n bedienpost wordt ook wel verkeerscentrale genoemd.	bediening	RWS Bouwdienst
Centrale zone	Derde zone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. Volgt bij het rijden door de tunnel op ingangszone, gaat vooraf aan uitgangszone. Bij het rijden door de centrale zone, waarbij men is gewend aan het lichtniveau in de tunnel, moet de verlichting een voldoende niveau en gelijkmatigheid hebben.	Tunnelverlichting; ingangszone; uitgangszone	VRC
CIE	Commission Internationale de l'Éclairage: stelt normen op het gebied van verlichting.	Tunnelverlichting	RWS Bouwdienst
CMI	Centraal Meldpunt Incident management	centraal meldpunt incident management	Incident Management
CMV	Centraal Meldpunt Vrachtautoberging	centraal meldpunt vrachtautoberging	Incident Management
COBA	Coördinatieplan Ongevalsebestrijding Autosnelwegen		Leidraad Operationele Prestaties
Commandant van Dienst	Verzorgt onder andere voorlichting over feitelijkheden van een brand. De Commandanten van Dienst van Brandweer, Politie en Geneeskunde worden aangeduid als respectievelijk CvD-BRW, CvD-P en CvD-G.		Brandweer
Commissie voor de Tunnelveiligheid	Onafhankelijke groep van deskundigen op het gebied van tunnelveiligheid. Brengt desgevraagd een zwaarwegend maar niet bindend advies uit aan de Tunnelbeheerder over de veiligheid van een tunnel. Dit gebeurt voorafgaand aan het planologisch besluit en voorafgaand aan het verlenen van de Bouwvergunning. De Commissie wordt ingesteld door de Ministeries V&W, BZK en VROM. Deze commissie niet verwarren met vanuit het project geïnitieerde commissies.	WARVV	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Common cause failure	Gemeenschappelijke gebeurtenissen die leiden tot het falen van meer dan één component op hetzelfde tijdstip. De componenten kunnen in principe verschillend zijn.		KEMA
Common mode failure	Gebeurtenissen die leiden tot het falen van identieke componenten. Het tijdstip kan in principe verschillend zijn.		KEMA
Communicatiesystemen	Audiovisuele middelen voor het verkrijgen, geven danwel uitwisselen van informatie en instructie. Tot de communicatiesystemen worden gerekend: camera- of CCTV-systeem, intercomsysteem, ANWB-praatpalennet, hoogfrequent of HF-systeem, luidsprekersysteem, objectgebonden telefoonsysteem, mobiele telefonie voor weggebruikers.		VRC
Configuratie	Geheel van apparaten en programmatuur dat samen een systeem vormt. Of: het geheel aan configuratie-items inclusief de bijbehorende waarden.		RWS Bouwdienst
Coördinatie Alternatieve Routes	Een project waarbij de wegbeheerder van het hoofdwegennet in overleg met de wegbeheerders van het onderliggend wegennet alternatieve routes vaststelt voor weggebruikers wanneer een rijksweg is afgesloten voor verkeer.		Incident Management
Coördinatie Team Plaats Incident	Wordt ingesteld bij GRIP 1. Het CTPI is het coördinatieteam van de Officieren van Dienst van de OHD'en ter plaatse, aangevuld met een Ambtenaar Rampenbestrijding; meestal geleid door officier van dienst van de brandweer. Bij opschaling naar GRIP 2 wordt een CORT ingesteld.	GRIP; CORT	Handboek voorbereiding rampenbestrijding

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Coördinerend bestuurder	Regionaal (opper)bevelhebber indien een ramp een individuele gemeente overstijgt. Naast zeggenschap over de hulpdiensten ook een politieke verantwoordelijkheid. Gewoonlijk een burgemeester of de Commissaris van de koningin.	Regio (hulpverlening)	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Coördinerend burgemeester	Burgemeester die de rol van coördinerend bestuurder heeft.	Coördinerend bestuurder	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
COPI	Verouderd begrip voor het nu gangbare "CTPI".	CTPI	RWS Bouwdienst
CORBA	Common Object Request Broker Architecture: Softwaremechanisme voor het afhandelen van storingen en meldingen. In het kader van VANESSA: het protocol dat binnen VANESSA wordt gebruikt voor gedistribueerde programmering.	VANESSA	RWS Bouwdienst
CORT	COmmando RampenTerrein; Centrale commandopost als de OHD een calamiteit opschalen naar GRIP 2. Bestaat uit de Commandanten van Dienst van de OHD'en en de Ambtenaar Rampenbestrijding Burgemeester; wordt geleid door de CvD van de Brandweer.	GRIP	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
CP	Commandopost		Brandweer
CPA	Centrale Post Ambulancevervoer: meldkamer voor inzet van ambulances.		Brandweer
CROW	Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de grond-, water- en wegenbouw en de verkeerstechniek, opgericht in 1987. Nationaal kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte.		CROW
CTPI	Coördinatieteam Plaats Incident	Coördinatie Team Plaats Incident	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
CUR	Civieltechnisch Centrum Uitvoering Research en Regelgeving.		CUR
CvD	Commandant van Dienst		Brandweer
DAB	Dicht Asfalt Beton, heeft in tunnels de voorkeur boven ZOAB.	ZOAB	RWS Bouwdienst
Daglichtrooster	Daglichtroosters zijn schermen geplaatst voor en boven het ingangsportaal. Deze schermen zijn bedoeld om het lichtniveau in de toegangzone te verminderen zodat het lichtniveau voor de voertuigbestuurder die de tunnel inrijdt geleidelijk aangepast wordt.	Tunnelverlichting	VRC
DCC	Departementaal coördinatiecentrum	Departementaal coördinatiecentrum	RWS Bouwdienst
Deflagratie	Heterogene explosie waarbij de verbranding zich voortplant door warmte-overdracht		
Departementaal coördinatiecentrum (DCC)	Wanneer er sprake is van een crisis op het beleidsterrein van één departement, besluit de betrokken minister tot de activering van een DCC. Bij een crisis waarbij meerdere departementen zijn betrokken, blijft elk departement verantwoordelijk voor de afhandeling op het eigen beleidsterrein. Een Interdepartementaal Beleidsteam coördineert de besluitvorming vanuit het NCC.	Provinciaal coördinatiecentrum; Nationaal coördinatiecentrum	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Detectiefase	De tijd die verstrijkt tussen het ontstaan van de brand en het waarnemen ervan. Eerste fase van de ontruimingstijd.	ontruimingstijd	VRC
Detectiesysteem	In tunnels worden twee typen detectiesystemen toegepast. Dit zijn verkeersdetectiesystemen (o.a. file, pech en ongevallen) en systemen die gevaarlijke situaties (o.a. brand en gevaarlijke gassen) kunnen detecteren.		VRC
Detonatie	Heterogene explosie waarbij de verbranding zich met supersone snelheid voortplant door een schokgolf.		RWS Bouwdienst
Dienstengebouw	Gebouw op of naast een kunstwerk waarin (een deel van) de technische tunnelinstallaties zijn geplaatst.		VRC

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Dienstkringplatform Incident Management	Overlegorgaan waarin vertegenwoordigers van de dienstkring van Rijkswaterstaat, het regionale politiekorps, het Korps landelijke politiediensten, de brandweer, de ambulancezorg, het CMI, het CMV, de ANWB Wegenwacht en bergingsbedrijven met elkaar op operationeel niveau spreken over de praktijk van IM: de afhandeling van incidenten en de leerpunten voor de toekomst.	Incident Management	Incident Management
Dienstweg	Hulpweg om objecten bij een tunnel te bereiken die niet via de opbenbare weg benaderbaar zijn.		
DODO	Dicht-Open-Dicht-Open constructie. Een kunstwerk met afwisselend korte, gesloten (dicht) en open delen, waarmee een weg of spoorweg onder wegen, spoorwegen of het maaiveld wordt geleid.	tunnel	VRC
DP Drempelzone	Dompelpompvoertuig, vrijwel altijd een losse unit. Het eerste deel van de ingangszone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. De waarneming van contrasten is van grotere invloed op het benodigde verlichtingsniveau dan de oogadaptatie.	tunnelverlichting; ingangszone	Brandweer VRC
DRIP	Dynamisch RouteInformatiePaneel: borden boven de weg, bevestigd aan wegportalen, waarop route-informatie kan worden weergegeven door de wegverkeersleider. Die informatie bestaat bijvoorbeeld uit file-informatie of alternatieve routes.	wegverkeersleider	AVV
DVM Dwarshelling	Dynamisch VerkeersManagement Staat haaks op langshelling en zorgt ervoor, dat vloeistoffen afstromen naar het afvoersysteem.	Dynamisch VerkeersManagement afvoersysteem	RWS Bouwdienst RWS Bouwdienst
Dwarsventilatie	Vorm van mechanische ventilatie, waarbij de lucht in de verkeersruimte zich in dwarsrichting beweegt ten opzichte van de langsas van de tunnelbuis. Toevoer en afvoer van lucht vinden plaats via aparte luchtkanalen. In Nederland is dit in enkele oudere tunnels toegepast. Tegenwoordig wordt doorgaans langsventilatie gebruikt.	ventilatie; langsventilatie	VRC
Dwarsverbinding	Verbinding tussen twee tunnelbuizen. In tunnels met dwarsverbindingen worden vluchtenden vanuit de incidentbuis doorgaans via de dwarsverbindingen naar de niet-incidentbuis geleid.	incidentbuis	RWS Bouwdienst
Dynamisch VerkeersManagement	Het aan de hand van actuele tijd- en plaats specifieke verkeersgegevens direct beïnvloeden van de vraag naar en aanbod van verkeers- en vervoersvoorzieningen. Dit gebeurt door middel van systemen en organisatorische maatregelen als DRIP's, IM, MTM, TDI, VRI en sleep hulp.		AVV
EU-richtlijn	Uiteraard zijn er vele EU-richtlijnen. In het kader van tunnelveiligheid wordt met "EU-richtlijn" bedoeld richtlijn 2004/54/EG van het Europees Parlement en de Raad, van 29 april 2004, inzake minimumveiligheidseisen voor tunnels in het Trans-Europese Wegennet. Deze is van toepassing verklaard voor tunnels langer dan 500 meter in het Trans-Europees Netwerk. Daarnaast wordt de lidstaten aangeraden vergelijkbare veiligheidsniveaus toe te passen voor wegtunnels op hun grondgebied die geen deel uitmaken van het TEN en bijgevolg niet onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen. De EU-richtlijn is gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie, L167/39-91. Deze EU-richtlijn zal worden verwerkt in nieuwe Nederlandse wet- en regelgeving. Bij het opstellen van ondersteunende en voorbereidende stukken (zoals richtlijnen en leidraden) wordt de EU-richtlijn aanvullend op de vigerende versie van de Beleidsnota Tunnelveiligheid gebruikt.	beleidsnota tunnelveiligheid; wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels; Trans-Europees Netwerk	RWS Bouwdienst
EV	externe veiligheid	externe veiligheid	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Evacuatie	Hiermee wordt doorgaans bedoeld het op last van de overheid verplaatsen van groepen personen in Nederland. Doorgaans gaat het om langdurige massale gebiedsontruiming. In het kader van tunnelveiligheid is "evacuatie" een verzamelbegrip voor ontvluchten en ontruimen.	ontruiming; ontvluchting	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Evacuatieknop	Een knop (fysiek of op beeldscherm) die het groepscommando evacuatie inschakelt waardoor met één handeling alle bij noodzaak tot vluchten of ontruimen van de tunnel benodigde commando's worden gegeven en de daarbij behorende acties worden gestart.		RWS Bouwdienst
Evacuatieverlichting	Verdrijfverlichting (dynamisch) laag op tunnelwanden tussen vluchtdeuren. Brandt alleen bij vluchtinstructie.		RWS Bouwdienst
Explosie	Explosie is een verzamelnaam voor diverse type ontploffingen. Ontploffingen kunnen optreden als gassen of dampen in voldoende mate vrijkomen, er een gas-luchtmengsel ontstaat tussen de explosiegrenzen en er een ontstekingsbron is.		VRC
Explosieve verbranding	Heterogene explosie waarbij de verbranding zich voortplant door warmteoverdracht.		RWS Bouwdienst
Externe veiligheid	De veiligheid van omwonenden van een vervoersysteem. Wordt doorgaans gemeten met behulp van extern groepsrisico. Moet voldoen aan de RNVGS.		RWS Bouwdienst
Faalfrequentie	Aantal keren dat een systeem faalt per tijdseenheid		KEMA
Faalkans	De kans dat een systeem in een gegeven bedrijfssituatie binnen een bepaalde tijdsperiode faalt.		KEMA
Fail-Safe	Bij falen behoudt het systeem zijn integriteit maar stopt, of valt terug naar een gedefinieerde status.		RWS Bouwdienst
Falen	Een tunnel faalt als hij niet gebruikt kan worden voor het veilig doorlaten van het soort verkeer waarvoor hij is ontworpen.		VRC
Fend-off	Positie waarin een beveiligingsvoertuig wordt geplaatst ter afscherming van een incident. Het voertuig wordt schuin en zo breed mogelijk op een rijstrook geplaatst. Door de richting waarin het voertuig schuin geplaatst is, wordt de rijrichting van het overige verkeer bepaald. Omdat het voertuig een bufferfunctie vervult, mag er nooit iemand in het voertuig blijven zitten.		Incident Management
FM	Frequentiemodulatie: een wijze van het draadloos uitzenden van berichten.		RWS Bouwdienst
FMEA	Failure Mode and Effect Analysis: een methode voor de systematische analyse van alle, voorzienbare, storingsmogelijkheden van een object en hun effecten op de functie waarvoor het object dient en op het bedienend personeel, op basis van een processchema waarin de logische samenhang tussen deel- en eindfuncties is weergegeven.		KEMA
FMECA	Failure Mode Effect and Criticality Analysis: combinatie van FMEA en CA	FMEA; CA	KEMA
FN-curve	Grafiek waarmee het groepsrisico in beeld wordt gebracht door de overschrijdingsfrequentie $f(N)$ van ongelukken met N of meer doden in een dubbellogaritmische grafiek weer te geven.	QRA	RWS Bouwdienst
Foutenboom	Logische weergave van combinaties van oorzaken (basisgebeurtenissen), die tot een ongewenste topgebeurtenis kunnen leiden.	Gebeurtenissenboom	KEMA
FTA	Fault Tree Analysis. Een programma voor het berekenen van faalkansen en het maken van analyses, gebaseerd op een foutenboom.	foutenboom	RWS Bouwdienst
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke stoffen.		Leidraad Operationele Prestaties
G-Arb	Gemeentelijk Ambtenaar rampenbestrijding.		Leidraad Operationele Prestaties

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
GBT	Gemeentelijk BeleidsTeam: dit wordt actief bij opschaling naar GRIP 2. Het GBT adviseert de opperbevelhebber bij het maken van de bestuurlijke afwegingen en bij het nemen van beleidsbeslissingen en bestaat uit regionale commandanten van de hulpdiensten en vertegenwoordigers van relevante gemeentelijke diensten. Indien meerdere gemeenten betrokken zijn, wordt een RBT ingesteld.	GRIP; RBT	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
GC	geneeskundige combinatie	geneeskundige combinatie	Leidraad Operationele Prestaties
Gebeurtenissenboom	Schematische weergave van combinaties van gebeurtenissen, waarin alle mogelijke gevolgen van een gegeven gebeurtenis worden gepresenteerd.	foutenboom	KEMA
Gebiedsoperator	Is een functionaris van de RVMC, heeft als taak de bediening en bewaking van de verkeersmaatregelen in de RVMC en de uitvoering van Incident Management.	RVMC; Incident Management	AVV
Gebouwtechnische installaties (GTI)	Installaties, gericht op het bewaken en aansturen van de alarminstallatie, klimaatinstallatie en voedingen van de gebouwen behorend bij de tunnel.		VRC
Gebruiksbesluit	Zie Besluit Gebruikseisen.	besluit gebruikseisen	RWS Bouwdienst
Gebruiksvergunning	Deel A van de Beleidsnota Tunnelveiligheid noemt de Gebruiksvergunning als een vergunning, die aangevraagd en verleend moet zijn voorafgaand aan ingebruikname van de tunnel. Bij het nemen van de beslissing tot verlenen van de vergunning wordt door burgemeester en wethouders beoordeeld of aan de voorwaarden in de bouwvergunning en aan de eisen in het Besluit Gebruikseisen is voldaan. Ook beheersorganisatie en veiligheidsbeheersplan worden beoordeeld.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Beleidsnota Tunnelveiligheid
Geleideconstructie	Bermbeveiligingsvoorziening, zodanig uitgevoerd dat de gevolgen van een botsing zo gunstig mogelijk zijn. Wordt normaal gesproken uitgevoerd als geleiderail of barrier.	Bermbeveiliging; barrier; step barrier	RWS Bouwdienst
Geneeskundige combinatie	Bestaat uit de ter plaatse van de ramp aanwezige geneeskundige eenheden: MMT, SIGMA en ambulanceteams. Doel: verbeteren van de overgang van de dagelijkse geneeskundige hulpverlening naar die bij rampen en ongevallen.	MMT; SIGMA; Ambulanceteam	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Gewondennest (GN)	De eerste plaats waar gewonden worden verzameld en waar (aanvullende) geneeskundige hulpverlening en verdere triage plaatsvindt. Wordt alleen ingericht als het aantal slachtoffers de vervoers- of hulpverleningscapaciteit overstijgt of wanneer vanwege de weersomstandigheden beschutting noodzakelijk is.	GHOR	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg.		Leidraad Operationele Prestaties
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen. Samenwerkende GGD (systeemverantwoordelijk) en Ambulancehulpdienst (uitvoeringsverantwoordelijk).	hulpdienst; ambulanceteam	VRC
GIS	Geografisch Informatie Systeem.		RWS Bouwdienst
GM	Gereedschap/Materiaalvoertuig		Brandweer
GMC	Gemeenschappelijke MeldCentrale van de hulpdiensten		Brandweer
GN	Gewondennest	gewondennest	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
GNK-C	Geneeskundige Combinatie	geneeskundige combinatie	Handboek voorbereiding rampenbestrijding

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
GRIP	Gecoördineerde Regionale IncidentbestrijdingsProcedure: een verzameling afspraken over de werkwijze bij opschalen, bedoeld voor het optimaal afstemmen van de rampenbestrijdingsorganisatie op de omvang van het incident. De GRIP voorziet in vier coördinatiealarmen: GRIP 1: bronbestrijding: alleen op de plaats van het incident wordt een operationele staf ingericht (het CTPI). GRIP 2: bron- en effectproblemen: het effectgebied is groter dan het incidentgebied. Een CORT, een GBT en evt. een RBT worden actief. GRIP 3: bevolkingsproblemen, meer dan plaatselijke betekenis, verstoring openbare veiligheid, ernstige bedreiging van leven en gezondheid van velen. Naast CORT en GBT/RBT wordt een ROT actief. GRIP 4: regio- of provinciegrensoverschrijdend, bevolkingsproblemen meerdere gemeenten, eventueel schaarse middelen. Bij GRIP 4 wordt opgeschaald naar het provinciale en/of nationale niveau (PCC, NCC).	CTPI; CORT; GBT; RBT; ROT; PCC; NCC	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Groepscommando	Groep van commando's (bedienopdrachten) die door de wegverkeersleider als één commando gegeven kunnen worden (bijvoorbeeld het groepscommando calamiteit via de calamiteitenknop).	groepscommando calamiteit	RWS Bouwdienst
Groepscommando calamiteit	Wordt doorgaans bediend met een zogenaamde Calamiteitenknop. Hiermee worden bijvoorbeeld de volgende acties gestart: VRI via geel op rood; starten van de calamiteitenventilatie in de incidentbuis in de rijrichting en in de niet-incidentbuis tegen de rijrichting in; starten van overdrukventilatie in de vluchtweg; instellen van de optimale stand van de tunnelverlichting; inschakelen van de vluchtwegverlichting; op druk brengen van de brandblusinstallatie; stoppen van de drainagepompen van pompkelders i.v.m. het voorkomen van verontreinigingen in de vloestofafvoer.	calamiteitenknop	VRC
Groepscommando evacuatie	Een groepscommando dat na het activeren van het groepscommando calamiteiten vrij wordt gegeven of beschikbaar komt en waardoor met één handeling alle voor evacuatie benodigde commando's worden gegeven en de daarbij behorende acties worden gestart. Met het groepscommando evacuatie worden bijvoorbeeld de volgende acties gestart: ontgrendelen van de vluchtdeuren in de incidentbuis; vergrendelen van de vluchtdeuren tussen niet-incidentbuis en vluchtweg; starten van de automatische omroep in de tunnelbuizen en vluchtwegen; inschakelen evacuatieverlichting; uitschakelen verkeersgeleidingverlichting.	groepscommando calamiteit	VRC
Groepsrisico	Het groepsrisico is de kans per jaar dat in één keer een groep mensen komt te overlijden bij een ongeval. Gewoonlijk wordt dit opgegeven per trajectkm.	externe veiligheid; interne veiligheid	RWS Bouwdienst
GRS	Gemeentelijke RampenStaf; is hetzelfde als Gemeentelijk Coördinatiecentrum (GCC)	Gemeentelijk Coördinatiecentrum	Leidraad Operationele Prestaties
GS	Gevaarlijke Stoffen eenheid		Brandweer
GTI (1)	GebouwTechnische Installaties	gebouwtechnische installaties	RWS Bouwdienst
GTI (2)	Groot Technologisch Instituut		
HA	Haakarmvoertuig		Brandweer
HBLZ	Hoog Breed Lang Zwaar; samenvattende term voor speciaal transport.		Brandweer
HDPE	High Density Polyethylene: Kunststof die geschikt is voor hoge druk. Wordt bijvoorbeeld toegepast voor waterleidingen.		RWS Bouwdienst
Hellingkelder	Waterkelder in (het begin van) de toerit van een tunnel.		RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
HF	HoogFrequent: communicatiesysteem voor continueren van draadloze communicatie in het kunstwerk tussen hulpdiensten onderling, de wegverkeersleiders en de weggebruikers en het doorgeven van radiostations voor automobilisten. De HF-installatie maakt het mogelijk dat zendfrequenties (bijvoorbeeld in de tunnel) worden ontvangen en heruitgezonden.		RWS Bouwdienst
HHW	Hoog Hoog Water, het maximaal toelaatbare vloeistofniveau in de waterberging.		RWS Bouwdienst
Hittewerende bekleding	Hittebeschermingsmaatregel. Beschermt de tunnel tegen de potentiële gevolgen van een brand.		VRC
HO	Hoofdofficier		Brandweer
Hoofdkelder	Een waterkelder waarvan de nuttige berging mede is bepaald aan de hand van de hoeveelheid regenwater bij de maatgevende bui en/of bluswater.		VRC
HOvD	Hoofdofficier van dienst	officier van dienst	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
HS-GHOR	Hoofd Stafsectie GHOR	GHOR	Leidraad Operationele Prestaties
Hulpdiensten	Alle lokale openbare en particuliere of tot het tunnelpersoneel behorende diensten, die optreden bij ongelukken, met inbegrip van de Openbare Hulpverlenende Diensten: politie, brandweer en GHOR.		EU-richtlijn, art. 2, lid 2
Hulppost	Kast in de wand van een kunstwerk waarin zich diverse veiligheidsvoorzieningen bevinden, met name communicatie- en blusvoorzieningen, voor de weggebruiker en de hulpdiensten. Hulpkasten zijn niet bedoeld om weggebruikers te beschermen tegen de gevolgen van brand. Er bestaan verschillende typen hulpkasten, aangeduid met A, B en C. Deze zijn nader omschreven in de VRC.		VRC
Hulpverleningsgebied	Dat deel van het rampterrein waarop de hulpverlening zich concentreert omdat daar sprake is van waarneembare of te verwachten schade aan de gezondheid van (grote aantallen) personen of aan grote materiele belangen.		Handboek voorbereiding rampbestrijding
HV	Hulpverleningsvoertuig		Brandweer
HVAC	Humidity Ventilation and AirConditioning unit.		RWS Bouwdienst
HW (1)	Hoogwerker		Brandweer
HW (2)	Hoog Water, het maximaal toelaatbare vloeistofniveau in de waterberging bij normaal bedrijf.		RWS Bouwdienst
IC	Intensive Care		Leidraad Operationele Prestaties
IM	Incident Management	Incident Management	Incident Management
IM hulpdiensten	Alle diensten betrokken bij IM: politie, brandweer, ambulance, Rijkswaterstaat, bergers		Incident Management
IM wegen	Rijks- en andere belangrijke doorstroomwegen van provinciale en gemeentelijke overheden die vallen onder de afspraken over Incident Management. Bij deze wegen is sprake van een spoedeisend belang bij incidentafhandeling.	Incident Management	Incident Management
IMP	Incident Management Plan	Incident Management	RWS Bouwdienst
Incident	Elke gebeurtenis die de capaciteit van de weg nadelig beïnvloedt of kan beïnvloeden en als zodanig de doorstroming van het verkeer belemmert of kan belemmeren, uitgezonderd pechgevallen op de vluchtstrook voorzover sprake is van een aanvaardbaar risico ten aanzien van de doorstroming en de veiligheid van het overige verkeer. (N.B.: Het handboek voorbereiding rampenbestrijding hanteert een nadere definitie van incident.)	Incident Management	Incident Management

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Incident Management	Het geheel aan maatregelen die beogen de weg zo snel mogelijk nadat een incident heeft plaatsgevonden voor het verkeer vrij te maken. In de praktijk is het de samenwerking tussen politie, brandweer, ambulance, RWS, bergers en ANWB Wegenwacht bij de veilige en efficiënte afhandeling van een incident.		Incident Management
Incidentbuis	De tunnelbuis waarin zich een incident voordoet.	incident	RWS Bouwdienst
Individueel risico	Persoonlijk risico	persoonlijk risico	RWS Bouwdienst
Informatie- en Adviescentrum (IAC)	Gangbare term voor een centraal punt voor langetermijns nazorgverlening. Wordt gekarakteriseerd door een integraal aanbod van hulp- en dienstverlening en door een langetermijnsorganisatie. Geen vervanging van reguliere nazorg, maar een anders georganiseerde en meer continue vorm.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Infrastructuur	Het totaal van onroerende voorzieningen zoals wegen, bruggen, vliegvelden, havens, enz.		Van Dale
Ingangsportaal	Locatie in het kunstwerk waar de toerit overgaat in de tunnelbuis en de voertuigen de tunnelbuis inrijden.	uitgangsportaal	VRC
Ingangsverlichting	Verlichting in de ingangszone. Wordt gerealiseerd met behulp van tegenstraatverlichting, symmetrische verlichting of meestraalverlichting.	tunnelverlichting; ingangszone	VRC
Ingangszone	Tweede zone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. Volgt bij het rijden door de tunnel op toegangszone, gaat vooraf aan centrale zone. De ingangsverlichting zorgt in de dagsituatie voor een geleidelijke vermindering van het lichtniveau. De ingangszone wordt verder onderverdeeld in drempelzone en overgangszone.	tunnelverlichting; toegangszone; centrale zone; drempelzone; overgangszone	VRC
Initiatiefnemer	Degene die een infrastructureel probleem wil oplossen, in casu een tunnel wil (laten) ontwerpen en bouwen. Nationale, provinciale of regionale overheid of een namens het gemeentebestuur handelende gemeentelijke dienst. Hiertoe worden ook financiers gerekend.		Beleidsnota Tunnelveiligheid
Inlaatputten	Voeren water en eventuele gevaarlijke stoffen van het wegdek af naar rioleringsbuizen en vandaar naar een verzamelput.	afvoersysteem	VRC
Inspectie-instantie	Een (gemeentelijke) inspectie-instantie voert in opdracht van het Bevoegd Gezag inspecties, evaluaties en tests uit om ervoor te zorgen dat alle tunnels aan de wettelijke bepalingen voldoen. De termijn tussen twee achtereenvolgende inspecties van een tunnel bedraagt ten hoogste zes jaar. Zo'n instantie moet procesmatig en qua deskundigheid van hoge kwaliteit zijn en in functioneel opzicht onafhankelijk van de tunnelbeheerder.	Bevoegd Gezag; Beleidsnota Tunnelveiligheid	EU-richtlijn, art. 7 en 12; Beleidsnota Tunnelveiligheid
Installatie	In de terminologie van het ontwerpproces van tunneltechnische installaties spreekt men, van groot naar klein, van installaties, deelinstallaties en componenten.		RWS Bouwdienst
Instandhouding	Hiermee wordt in het kader van tunnelveiligheid bedoeld: inspectie en onderhoud in de tunnelbuizen zodanig, dat een voldoende mate van veiligheid van het verkeer blijft gewaarborgd. De werkwijze hiervoor is vastgelegd in een Instandhoudingsplan.	instandhoudingsplan	RWS Bouwdienst
Instandhoudingsplan	Het Instandhoudingsplan is het deel van het Beheer- en Onderhouds (B&O)-plan waarin de planning voor onderhoud en inspectie is vastgelegd. Dit wordt tijdens de beheersfase steeds geactualiseerd. Richtlijnen voor het opstellen en actualiseren van een IHP staan in de Handleiding Werken met Instandhoudingsplannen.	instandhouding; Beheer- en Onderhoudsplan	Handleiding Werken met Instandhoudingsplannen (KuBOS, 2003; Intranet V&W via TISBO)
Intercom	Tweewegcommunicatiesysteem. In tunnels wordt het intercomsysteem aangebracht in de hulpposten.	Hulppost	RWS Bouwdienst
Interne veiligheid	De veiligheid van de gebruikers van een vervoerssysteem. Wordt doorgaans gemeten met behulp van persoonlijk risico en intern groepsrisico.	Persoonlijk risico;	RWS Bouwdienst
Interoperabiliteit	Interoperabiliteit omvat het complete stelsel van afspraken tussen organisaties, zowel technisch als organisatorisch, voor uitwisseling van informatie tussen geautomatiseerde systemen.		AVV

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Interventiewaarden	Deze zijn bedoeld om richting te geven aan de bescherming van de bevolking en de hulpverleners bij incidenten met gevaarlijke stoffen, op basis van het verwachte effect van de stof, het niveau van blootstelling en de periode waarover deze heeft plaatsgevonden. Interventiewaarden zijn bepaald voor een groot aantal chemische stoffen. Drie niveaus op basis van het effect na blootstelling van 1 uur: VRW: voorlichtingsrichtwaarde ("hinderlijk"); AGW: alarmeringsgrenswaarde (gezondheidsschade); LBW: levensbedreigende waarde.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Kabels en leidingen	Hiermee worden bedoeld de kabels en leidingen, benodigd voor elektrische voeding en/of sturing van apparatuur, respectievelijk voor toevoer en afvoer van water. Het tunnelbedrijf is afhankelijk van deze verbindingen.		RWS Bouwdienst
Kantonnier	Medewerker van Rijkswaterstaat of een waterschap, die belast is met het beheer en onderhoud van wegen, rivieren of dijken. Voor de weg spreekt men tegenwoordig van wegininspecteur.	wegininspecteur	RWS Bouwdienst
KEMA KLPD	Keuringsbureau Elektrische Materialen Arnhem Korps Landelijke Politie Diensten (Driebergen).	Politie	RWS Bouwdienst Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Kolom	In relatie tot hulpverlening wordt hiermee bedoeld één van de drie hulpverleningsdisciplines. De drie kolommen in de hulpverlening zijn brandweer, politie en GHOR.	politie; GHOR	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
KR Kritisch bedrijf	Kraan(wagen) Bedrijfsvoering bij tunnel als de externe energiebron(nen) is (zijn) uitgevallen. De meeste kritische installatieonderdelen functioneren op de eigen stroomvoorziening van het object (UPS).	UPS	Brandweer VRC
Kritische verbruiker	Kritische verbruikers zijn de verbruikers van energie die ononderbroken via een no-breakinstallatie gevoed blijven, niet-kritische verbruikers zijn de verbruikers die na een netuitval gedurende de omschakeltijd van de noodkoppelverbinding spanningsloos worden of bij een totale netuitval van beide netten spanningsloos blijven.		RWS Bouwdienst
Kromme van Braak	Grafiek waarmee de netto pompcapaciteit bepaald kan worden voor de maatgevende bui met een bepaalde herhalingstijd. Gebaseerd op gegevens van circa 1900 tot 1930.		RWS Bouwdienst
Kunstwerk Kwantitatieve risicoanalyse Langsventilatie	In dit kader: de tunnel inclusief toeritten. QRA Vorm van mechanische ventilatie, waarbij de tunnelbuis zelf wordt gebruikt als ventilatiekanaal en de luchtstroom evenwijdig is aan de lengteas van de tunnel. De lucht wordt in beweging gebracht met aanjaagventilatoren of boosters en in de rijrichting van het verkeer geblazen. In de éénrichtingsverkeerstunnelbuizen in Nederland wordt doorgaans dit systeem toegepast.	QRA ventilatie	RWS Bouwdienst RWS Bouwdienst VRC
LCC Leegrijtijd	Life Cycle Costing De tijd die het verkeer nodig heeft om het object te verlaten. Deze tijd is afhankelijk van de lengte van het traject, de gemiddelde snelheid van het verkeer en de reactietijd ter plaatse van het stopsignaal voor de ingang van de tunnel.		RWS Bouwdienst RWS Bouwdienst
Leidraad Maatramp	2000, opgesteld door ingenieurs-/adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke i.o.v. het ministerie van BZK. Geeft met behulp van gegevens uit regionale risico-inventarisaties en –analyses een indicatie van de hulpbehoefte bij verschillende ramptypen en rampscenario's, uitgedrukt in termen van het aantal te verwachten slachtoffers, de omvang van brandbestrijdings- en reddingsoperaties, de aard en omvang van de politiewerkzaamheden, enzovoorts. Is (als download) beschikbaar via www.maatramp.nl .	Leidraad Operationele Prestaties	Leidraad Maatramp

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Leidraad Operationele Prestaties	2001, opgesteld door AVD/SAVE/NivU/NIBRA i.o.v. het ministerie van BZK. Hiermee kan de vertaalslag worden gemaakt van de (met behulp van de Leidraad Maatramp ingeschatte) hulpbehoefte naar een indicatie van de inzetbehoefte, in termen van het aantal politiemensen dat nodig zou zijn, het aantal brandweereenheden en ambulances, het aantal voorlichters, enzovoorts. Is (als download) beschikbaar via www.maatramp.nl .	Leidraad Maatramp	Leidraad Operationele Prestaties
Leidraad Scenarioanalyse	Leidraad Scenarioanalyse Ongevallen in Tunnels, deel 1: Wegtunnels; COB / Bouwdienst Rijkswaterstaat, 2004. ISBN 90-77374-03-5. Is (als download) beschikbaar via www.tunnelsafety.nl	scenarioanalyse	Leidraad Scenarioanalyse
LEL	Lowest Explosion Level: De laagste concentratie van een brandbaar gas, damp of stofvormige vaste stof in lucht of ander gas, waarbij een explosie mogelijk is.		RWS Bouwdienst
LEL-meting	Lowest Explosion Level-meting; bepaling van de concentratie explosieve gassen.		RWS Bouwdienst
Lengteprofiel	Doorsnijding van een terrein met een verticaal vlak, aangebracht langs de as van een weg of vaarweg.	dwarsprofiel	RWS Bouwdienst
Lessenaar	Onderdeel van de werkplek van de wegverkeersleider. Een speciale console waarop alle bedienings- en presentatiemiddelen zijn ondergebracht behalve het videowand/presentatiepaneel.	wegverkeersleider	RWS Bouwdienst
Life Cycle Costing (LCC)	Wijze van kostprijscalculatie waarbij alle kosten over de levenscyclus meegenomen worden (inclusief rente). Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat een evenwichtige verdeling wordt nagestreefd tussen investering in nieuwbouw en onderhoud.		RWS Bouwdienst
LMR	Leidraad Maatramp	Leidraad Maatramp	Leidraad Maatramp
LNCR	Landelijk Netwerk Coördinatoren Rampenbestrijding		Leidraad Operationele Prestaties
Lokale bediening	Bewaking en bediening vanuit een gebouw dat in de onmiddellijke omgeving van het bediende object ligt (bijvoorbeeld het dienstgebouw); meestal wordt lokale bediening toegepast als terugvaloptie van Centrale Bediening.	bediening; centrale bediening	RWS Bouwdienst
Loopafstand	Afstand, gemeten langs een denkbeeldige, kortst realiseerbare vloeiend verlopende lijn tussen twee punten, waarover op een afstand van ten minste 0,3 m van constructie-onderdelen kan worden gelopen.		Bouwbesluit
LOP	Leidraad Operationele Prestaties	Leidraad Operationele Prestaties	Leidraad Operationele Prestaties
LPG	Liquefied Petroleum Gas; vloeibaar gemaakt (door koeling, samenpersen, of verdichting) petroleumgas.		RWS Bouwdienst
LTORO	Landelijk TunnelOverleg Rampen en Ongevallen: dit overleg is ingesteld om de organisatie bij rampen en ongevallen in en rondom tunnels te verbeteren. Het resultaat van dit overleg is een model-calamiteitenbestrijdingsplan: het Tunnelboekje voor Zwaailichten.	calamiteitenbestrijdingsplan	Tunnelboekje voor zwaailichten
Luifelconstructie	Een constructie die een weg op maaiveld grotendeels afschermt van de omgeving om geluidsoverlast naar de omgeving te beperken. De constructie heeft een grotendeels gesloten karakter.	tunnel	VRC
Luminantie	De hoeveelheid licht, die door een oppervlak wordt uitgestraald of weerkaatst; verhouding van de lichtsterkte van een lichtbron in een bepaalde richting en het schijnbare oppervlak van de lichtbron. Eenheid: candela per qm.		RWS Bouwdienst
LW	Laag Water, een minimaal toelaatbaar vloeistofniveau in de waterberging bij normaal bedrijf.		RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Maatramp	Samenvatting van de maatscenario's van een regio. Het gaat om een indicatief beeld waarin de grootste hulpvragen per discipline worden samengevat. De maatramp kan worden gevisualiseerd met behulp van de "maatramp-diamant". Deze diamant wordt in de Leidraad Maatramp gebruikt om de hulpbehoefte van de vijf hoofdprocessen van de hulpverlening schematisch weer te geven. Die vijf processen zijn: brandweer, GHOR, politie, het gemeentelijke proces en het multidisciplinaire proces.	Maatscenario; Leidraad Maatramp	Leidraad Maatramp
Maatscenario	De (voorgestelde) maatgevende grootte voor een bepaald ramptype in een regio. Een regio heeft dus een Maatramp reeks maatscenario's, elk getypeerd met een omschrijving en een korte aanduiding van de omvang. De maatgevende omvang kan per regio (en per ramptype) verschillen.		Leidraad Maatramp
MAVIT	Maatschappelijk Aanvaardbaar Veiligheidsniveau Infrastructuur en Transport: een project in opdracht van de Ministeries van BZK en V&W met als doelstellingen: het ondersteunen van de besluitvorming rondom nieuwe ondergrondse infrastructuurprojecten, en het formuleren van doelstellingen en criteria voor de veiligheid van ondergrondse infrastructuur. Als onderdeel van dit project is een methodiek ontwikkeld voor het bepalen van maatgevende criteria voor de veiligheid van tunnels. De basis hiervan wordt gevormd door een beschrijving van de processen die een rol spelen bij het ontstaan en de ontwikkeling van verstoringen en incidenten. Meer informatie via het Steunpunt Tunnelveiligheid.		Procesomschrijvingen MAVIT; Bouwdienst Rijkswaterstaat, 2001
Maximale verblijftijd	De maximale tijd die een persoon in een zich met rook en hitte vullende ruimte kan verblijven zonder blijvende gezondheidsschade te ondervinden. Samen met de snelheid van brandontwikkeling bepalend voor de beschikbare ontruimingstijd.		VRC
MDT	Mean Down Time (uur) = gemiddelde dode tijd: de gemiddelde tijdsduur dat een systeem of component niet kan functioneren.		KEMA
Mechanisch letsel	Letseltype, letsel als gevolg van mechanisch geweld, bijvoorbeeld botsing, val of verdrukking in een menigte. Kan fractuur zijn, botverbrijzeling, kwetsuren van ingewanden, steekwonden, scherfletsels, hoofd-/nekletsel.	Thermisch letsel; RNBC-letsel	NivU
Mechanische bediening	Bediening door een wegininspecteur op het installatieonderdeel met meegeleverde hulpmiddelen (zonder elektrische middelen).	wegininspecteur	RWS Bouwdienst
Medisch Leider	Heeft de leiding over de ter plaatse aanwezige ambulanceteams, geneeskundige combinaties, en andere medische hulpverleners.	GHOR	
Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport	Programma van de Rijksoverheid voor uitbreiding en verbetering van de rijksinfrastructuur, te weten wegen, vaarwegen en spoorwegen voor een periode van 5 jaar.		Wet infrastructuur fonds
Meestraalverlichting	Vorm van ingangsverlichting, waarbij meer licht met de rijrichting mee wordt gestraald dan tegen de rijrichting in, waardoor voertuigen als lichte objecten tegen een donker wegdek afsteken. Om met meestraalverlichting het gewenste effect te bereiken, moet doorgaans veel meer licht geïnstalleerd worden dan bij bijvoorbeeld symmetrische verlichting het geval zou zijn.	tunnelverlichting; ingangsverlichting; symmetrische verlichting	VRC
Meldkamer	Meldkamer van de hulpdiensten; bereikbaar via het alarmnummer 112.		RWS Bouwdienst
MER	MilieuEffectRapport. Rapport van een onderzoek naar de effecten van een beoogde ingreep op verschillende milieufactoren. Niet te verwarren met m.e.r.: dat is de procedure voor het opstellen van, en het nemen van een besluit op basis van een milieueffectrapport.		RWS Bouwdienst
Merkbaar falen	Bij systemen die voortdurend operationeel zijn, of zijn uitgerust met sensoren en apparatuur die het falen melden, spreken we van merkbaar falen.	falen	RWS Bouwdienst
Middenkelder	Een waterkelder in het gesloten deel van de tunnel. Kenmerkend voor een middenkelder is dat hierin in principe geen grote hoeveelheden regenwater terecht kunnen komen.		VRC

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Middentunnelkanaal	Kanaal tussen twee tunnelbuizen dat dienst doet als vluchtweg. Meestal worden ook kabels en leidingen in dit kanaal aangebracht, afgeschermd van de vluchtweg.	vluchtweg	VRC
Milieu-effectrapportage MIT	Zie MER Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport.	MER Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport	RWS Bouwdienst RWS Bouwdienst
ML	Medisch Leider	Medisch Leider	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
MMT	Mobiel medisch team	mobiel medisch team	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Mobiel medisch team	Behoort bij het traumacentrum. Biedt (medische) hulp op de plaats van de ramp als aanvulling op de ambulancezorg. 24 uur per dag inzetbaar, moet binnen een half uur na alarmering aanwezig zijn. Taak: uitvoeren triage en specifieke medische handelingen voor stabiliseren en vervoersgereed maken van slachtoffers.	geneeskundige combinatie	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
MOD	Milieu-OngevallenDienst		Leidraad Operationele Prestaties
Momentane niet-beschikbaarheid	De kans dat het systeem op het desbetreffende tijdstip niet beschikbaar is om de vereiste functie te vervullen.		KEMA
Motorkapoverleg	Multidisciplinair (collegiaal) overleg tussen de eerst gearriveerde functionarissen van elk van de hulpdiensten in geval van een incident.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
MTBF	Mean Time Between Failures, gemiddeld storingsinterval: het gemiddelde van de over een bepaalde representatieve periode opgetreden storingsintervallen.	MTTF; MTTR	KEMA
MTM	Motorway Traffic Management system: systeem dat via lussen in het wegdek informatie over het verkeer verzamelt en door middel van matrixborden boven de weg, automatische en door wegverkeersleider ingegeven, aanwijzingen aan de weggebruikers kan geven.	verkeersmanagement	RWS Bouwdienst
MTTF	Mean Time To Failure: de gemiddelde levensduur is de te verwachten levensduur als er geen preventief onderhoud aan het systeem of aan de component gepleegd wordt.	MTBF; MTTR	KEMA
MTTR	Mean Time To Repair: de gemiddelde tijd noodzakelijk voor het herstellen van de functionaliteit van de deelinstantie/component. De tijd benodigd voor het feitelijk uitvoeren van de reparatie exclusief aanrijtijden, wegafzetting en aanwezigheid reservematerialen.	MTBF; MTTF	RWS Bouwdienst
Nationaal coördinatiecentrum (NCC)	Dit komt in beeld bij buitengewone rampen waarbij coördinatie op provinciaal niveau (PCC) niet toereikend is. Het NCC ondersteunt de Minister bij de coördinatie van het overheidsoptreden. Is sprake van een crisis waarbij meerdere departementen zijn betrokken, dan faciliteert het NCC de interdepartementale coördinatie tussen de DCC's. Het NCC is een dienstonderdeel van het ministerie van BZK.	PCC; DCC	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Natuurlijke ventilatie	Deze vorm van ventilatie is alleen toereikend bij een beperkte lengte van het gesloten deel van de tunnel, of bij constructies waarbij de tunnel deels open is: DODO-constructie, langssleuven in het dak, rookluiken. Elk onderverdeeld tunneldeel kan hierbij de rookgassen, al dan niet met mechanische ventilatie ondersteund, naar de dichtstbijzijnde opening afvoeren.	ventilatie; mechanische ventilatie	VRC
Nazorg(fase)	Het nemen van maatregelen om na een incident de oorspronkelijke situatie te herstellen.	veiligheidsketen	VRC; Handboek voorbereiding rampenbestrijding
NBC-stoffen	Tegenwoordig: RNBC-stoffen.	RNBC-stoffen	Leidraad Operationele Prestaties
NCC	Nationaal CoördinatieCentrum	Nationaal CoördinatieCentrum	RWS Bouwdienst
NEN	Norm, uitgegeven door de Stichting NNI.		Stichting NNI

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
NEN-EN	Nederlandse uitgave van Europese norm.		Stichting NNI
NIBRA	Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding. Kenniscentrum: onderzoek, advies, opleidingen.	Brandweer	Brandweer
Niet merkbaar falen	Als systemen niet permanent hun functie hoeven te vervullen, kunnen deze tussen twee tijdstippen in een gefaalde toestand terecht komen. Wordt dat niet gesignaleerd, dan wordt dit falen als niet merkbaar gedefinieerd en is de kans aanwezig dat dit pas wordt geconstateerd als het systeem zijn functie moet gaan vervullen.	falen	RWS Bouwdienst
Niet-beschikbaarheid (2)	De fractie van de tijd dat een installatie de vereiste functie niet kan vervullen als gevolg van onderhoud (gepland of ongepland) of falen (ongepland). In het geval van falen is de niet-beschikbaarheid inclusief de reparatietijd en exclusief de aanrijtijd.	falen; onderhoud	RWS Bouwdienst
Niet-incidentbuis	De tunnelbuis waarin zich geen incident voordoet en die gelegen is naast de incidentbuis, mogelijk ervan gescheiden door een middentunnelkanaal.		RWS Bouwdienst
Nieuwe tunnel	In de Nederlandse regelgeving voor veiligheid in wegtunnels wordt voor bepaalde eisen onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwe tunnels. In dit verband wordt met nieuwe tunnels bedoeld: tunnels waarvoor op 1 mei 2006 nog geen Bouwvergunning is verleend.	Bouwvergunning	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
NivU	Nederlands Instituut voor Urgentiegeneeskunde; tegenwoordig: Stichting werkgemeenschap tussen techniek en zorg (WTTZ)	Stichting Werkgemeenschap tussen Techniek en Zorg	WTTZ
NNI	Nederlands Normalisatie Instituut. Kennisnetwerk voor normen en regelgeving. Zorgt voor normering onder meer op het gebied van gezondheid en voedsel, bouw, electro/ICT, arbeidsveiligheid. Begeleidt het maken van nationale normen, zorgt voor Nederlandse inbreng bij internationale normering (CEN, ISO) en fungeert als kenniscentrum.		www.nen.nl
No-break	Zie UPS.	UPS	RWS Bouwdienst
NoMo	Nota Mobiliteit		RWS Bouwdienst
Noodbedrijf	Situatie waarin het systeem zich normaliter niet bevindt. De besturingsinstallatie is uitgevallen, uitgangen zijn naar fail-safe toestand geschakeld.	besturing; normaal bedrijf	RWS Bouwdienst
Noodbesturing	Mogelijkheid om buiten het besturingssysteem om de verkeersstroom naar het object verantwoord te stoppen en de tunnel af te sluiten.		RWS Bouwdienst
Noodstopbediening (lokaal)	Hardwarematige bedienknop op het installatieonderdeel om de werking van het installatieonderdeel direct te stoppen.		RWS Bouwdienst
Noodstroomaggregaat	Brandstofmotor met generator (meestal werkend op diesel) voor het opwekken van elektrische energie als de reguliere energievoorziening uitvalt.		RWS Bouwdienst
Nooduitgang	Uitgang waardoor men in geval van nood, met name bij brand, naar buiten kan komen.	vluchtweg; vluchtroute	EU-richtlijn, bijlage I, 2.3.3
Normaal bedrijf	De gehele besturingsinstallatie is operationeel zodat de normale tunnelbedrijfsvoering gegarandeerd is.	besturing; noodbedrijf	VRC
Normale verkeerssituatie	De tunnel is zonder beperkingen beschikbaar voor het verkeer; er worden geen handmatig ingestelde aanwijzingen aan de weggebruikers gegeven door middel van de signalering.		RWS Bouwdienst
NSVV	Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde.		RWS Bouwdienst
Nuttige berging	Inhoud tussen eerste inschakelpeil en hoog toelaatbaar niveau in een waterkelder.	waterkelder	RWS Bouwdienst
NVC	Nationaal VoorlichtingsCentrum		Leidraad Operationele Prestaties
Objectafstand	Wegontwerpterm. Veiligheidsmarge buiten de rijbaan ten opzichte van een vast voorwerp naast de rijbaan (i.c. een tunnelwand).	rijbaan; redresseerstrook	ROA
Obstakelbeveiliging	Afscherming van obstakels die in de obstakelvrije zone liggen of b.v. achter puntstukken van uitvoeringen.		RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Obstakelvrije zone	Gebied buiten het profiel van vrije ruimte zonder obstakels of ontwerpelementen die voor uit koers geraakte voertuigen bij aanrijding ernstige schade aan het voertuig of ernstig letsel aan de inzittende(n) kunnen veroorzaken.	profiel van vrije ruimte	RWS Bouwdienst
OD officier van dienst	OvD, ofwel Officier van dienst Bevelvoerder van de hulpdienst ter plekke. Niet te verwarren met de BD, Bevelvoerder van Dienst. De Officieren van Dienst van Brandweer, Politie en Geneeskunde worden aangeduid als respectievelijk OvD-BRW, OvD-P en OvD-G. Bij een grote brand wordt opgeschaald naar een Hoofd-OvD (HOvD).	officier van dienst hovd; bevelvoerder van dienst	Brandweer Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
OG OGS	OpdrachtGever Ongevalsebestrijding Gevaarlijke Stoffen		RWS Bouwdienst Leidraad Operationele Prestaties
OHD OL	Openbare Hulpverlenende Dienst. Operationeel Leider	openbare hulpverlenende dienst Operationeel Leider	RWS Bouwdienst Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Omleidingroute	Gebruikelijke aanduiding voor een alternatieve route indien de tunnel(buis) wordt afgesloten wegens onderhoud of incidenten.	onderhoud; incident	VRC
Onafhankelijke gebeurtenissen	Gebeurtenissen, waarvan de kansen van optreden elkaar onderling niet beïnvloeden.		KEMA
Onderdoorgang	Een kort, gesloten kunstwerk waarmee een weg of spoorweg onder een weg, spoorweg of maaiveld wordt geleid.	tunnel	VRC
Onderhoud	Activiteiten om de bruikbaarheid van het object of de installatie op peil te houden. Hieronder kunnen vallen: reinigen, repareren en vervangen van onderdelen of (beschermings)middelen.		RWS Bouwdienst
Onderhoudbaarheid	De kans dat een onderhoudshandeling niet langer duurt dan een gegeven tijdsperiode.		KEMA
Ondersteuningsgebied	Gedeelte van het rampterrein buiten het hulpverleningsgebied. In het ondersteuningsgebied moet zonder gevaar kunnen worden opgetreden. De omvang wordt vooral bepaald door de benodigde manoeuvreerruimte.	rampterrein; hulpverleningsgebied	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Ontruiming	Het via een vluchtroute verlaten van de tunnel zonder tijdsdruk.	vluchtroute; ontruimingstijd	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Ontruimingstijd	De tijd die verstrijkt vanaf het moment van het ontstaan van de brand totdat vluchtenden in een veilige zone zijn aangekomen. Op te delen in drie fasen: detectiefase, alarmfase, vluchtfase. De beschikbare ontruimingstijd is afhankelijk van de maximale verblijftijd in een ruimte met brand en van de snelheid van de brandontwikkeling.	ontruiming; detectiefase; alarmfase; vluchtfase; maximale verblijftijd	VRC
Ontvluchting	Het via een vluchtroute verlaten van de tunnel met tijdsdruk.	vluchtroute	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Ontwerpscenario	Het representatief scenario van een groep van scenario's dat gebruikt wordt voor het ontwerp van een bepaald onderdeel van het systeem.		RWS Bouwdienst
Open goot	Afvoersysteem dat vaak in (delen van) tunneltoeritten wordt toegepast. Niet in het gesloten gedeelte omdat open goten het vloeistofoppervlak vergroten.	afvoersysteem; verholten goten; inlaatput	VRC
Openbare hulpverlenende dienst	Openbare hulpdiensten. (NB: hulpdiensten kunnen ook particulier zijn).	hulpdienst	RWS Bouwdienst
Operationeel leider	Heeft de leiding over de uitvoering van de rampenbestrijding. Deze heeft de bevoegdheid om in opdracht van de opperbevelhebber bindende aanwijzingen te geven aan commandanten en hoofden van diensten die samenwerken bij de rampbestrijding, zonder daarbij te treden in hun verantwoordelijkheden en uitvoeringsbevoegdheden.	officier van dienst; hovd	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Operator	Functionaris, die in opdracht van de wegbeheerder vanuit de verkeerscentrale de verkeerssituatie in de gaten houdt met behulp van camera's en meldingen van detectiesystemen, incidenten detecteert, installaties bedient en zonodig communiceert met weggebruikers en hulpdiensten. Binnen Rijkswaterstaat heet deze functie Wegverkeersleider. Als het specifiek gaat om het bedienen van tunnels spreekt men van de Tunnel operator.	wegverkeersleider	RWS Bouwdienst
Opperbevel	Afhankelijk van de rampgrootte GRIP1 t/m 4 kan het opperbevel de burgemeester, de commissaris van de koningin of de minister BZK hebben. Enerzijds heeft hij de politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid, anderzijds heeft hij zeggenschap over ieder die aan de rampbestrijding deelneemt.	rampenplan; coördinerend bestuurder	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Opschalen	Het proces van veranderen van het functioneren van het bestuur, de parate en de gemeentelijke diensten vanuit de dagelijkse situatie naar één (regionale) organisatievorm, waarmee een groot incident of ramp multidisciplinair wordt bestreden. Door opschaling wordt de schaal van de organisatie van de rampenbestrijding aangepast aan de schaal van de ramp en de rampbestrijdingsmaatregelen. Om dit proces in goede banen te leiden, hebben verschillende regio's het proces van opschalen in de GRIP vastgelegd.	GRIP	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Opstelplaats	Aangewezen plek nabij het object waar voertuigen (van OHD of defecte voertuigen) kunnen worden opgesteld.		RWS Bouwdienst
Oriëntatieverlichting	Vluchtwegverlichting: verlichting in de vluchtweg die in geval van een calamiteit wordt ingeschakeld.	vluchtweg; groepscommando calamiteit	RWS Bouwdienst
OvD	Officier van dienst	officier van dienst	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
OvD-G	OvD van de geneeskundige hulpverlening	officier van dienst	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
OvD-P	OvD van de politie	officier van dienst	Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
Overdrukinstallatie	Installatie die zorgt voor overdruk in bijvoorbeeld pompenkamer en vluchtgang.	pompenkamer	RWS Bouwdienst
Overdrukventilatie	Luchtverversing met een druk die boven die van de omringende omgeving ligt; toegepast bij vluchtwegen en pompenkamers om te voorkomen dat rookgassen en/of toxische dampen in de ruimten terechtkomen.	ventilatie; groepscommando calamiteit	RWS Bouwdienst
Overgangszone	Het tweede deel van de ingangszone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel.	tunnelverlichting; ingangszone	VRC
OVS (1)	ObjectVerkeersSystemen = Verkeerstechnische installaties, ook VTI, TVI, OVI	verkeerstechnische installatie	RWS Bouwdienst
OVS (2)	OntwerpVoorschriften Spoorwegen		Pro-Rail
PAC	Particuliere Alarm Centrale		RWS Bouwdienst
P-Arb	Provinciaal ambtenaar rampenbestrijding		Leidraad Operationele Prestaties
PCC	Provinciaal CoördinatieCentrum	provinciaal coördinatiecentrum	RWS Bouwdienst
PD	Poederblusvoertuig		Brandweer
Persoonlijk risico	is hetzelfde als plaatsgebonden risico en individueel risico. Geeft de kans voor een individu in de omgeving van een weg op overlijden als gevolg van een ongeval op die weg. Maat voor interne veiligheid.	interne veiligheid	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)	Een uitrustingsstuk of –middel dat bestemd is om door een persoon te worden gedragen of vastgehouden als bescherming tegen één of meer gevaren die een bedreiging voor zijn gezondheid of zijn veiligheid kunnen vormen. Ook combinaties van beschermingsuitrustingen of van beschermingsmiddelen met niet beschermende uitrustingen of essentiële onderdelen van beschermingsuitrustingen vallen onder deze definitie.		Richtlijn 89/656/EEG; Brandweer
PIARC	Permanent International Association for Road Congresses van de World Road Association. Fungeert als wereldwijd kennisnetwerk.		RWS Bouwdienst
Pictogram	Schematische afbeelding waarmee een inlichting ondubbelzinnig wordt aangegeven. Wordt onder meer gebruikt voor de aanduiding van vluchtdeuren.	Vluchtdeur	RWS Bouwdienst
Piekbedrijf	Bedrijfstoestand van het object waarbij de maximale hoeveelheid energie wordt verbruikt.		RWS Bouwdienst
Plaatselijke bediening	Bediening 'op de kast' in de technische ruimte van het object of langs de weg bij het installatieonderdeel. Plaatselijke bediening is de laatste optie als de lokale bediening en centrale bediening gefaald hebben.	bediening; centrale bediening; lokale bediening	RWS Bouwdienst
Plaatsgebonden risico	persoonlijk risico	persoonlijk risico	RWS Bouwdienst
PM	Personeel-/Materieelvoertuig		Brandweer
PMK	Politiemeldkamer		RWS Bouwdienst
POG	Preventieve Openbare Gezondheidszorg		Leidraad Operationele Prestaties
Politie	Hulpdienst, verantwoordelijk voor het handhaven van de rechtsorde, justitieel onderzoek, identificeren van slachtoffers, verkeer regelen, afzettingen verzorgen, leiden van ontruiming / evacuatie en begidsen.		Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
Politiewet	Politiewet 1993.		www.wetten.overheid.nl
Pompenkamer	Een droge ruimte, meestal boven de waterkelder, waarin voorzieningen voor de pompinstallatie zijn opgenomen.		VRC
Pompinstallatie	Een waterkelder waarin zich minimaal twee aan elkaar gelijkwaardige pompen bevinden, waarbij er één voldoende is voor het leveren van de benodigde pompcapaciteit en de andere een back-up functie heeft.	waterkelder	RWS Bouwdienst
Pompzonk	Verdiepte gedeelte waarin de pompen staan opgesteld.		RWS Bouwdienst
Portaal	Locatie in het kunstwerk waar de open toerit overgaat in de gesloten tunnelbuis.	ingangportaal; uitgangsportaal	RWS Bouwdienst
Preparatie	Vorbereiding op de bestrijding van ongevallen en rampen: het nemen van maatregelen om de gevolgen van incidenten te beperken door middel van een veiligheidsorganisatie met goed opgeleid en getraind personeel en voldoende, betrouwbare voorzieningen voor het optreden door dat personeel. Belangrijke instrumenten voor preparatie zijn de Leidraad Maatramp, de Leidraad Operationele Prestaties, het tunnelboekje voor zwaailichten en de scenarioanalyse.	veiligheidsketen; incidentfasering; Leidraad Maatramp; Leidraad Operationele prestaties; (Leidraad) Scenarioanalyse	RWS Bouwdienst, Handboek Vorbereiding Rampenbestrijding
Preventie	Het nemen van maatregelen om daar, waar onveiligheid niet te voorkomen is (pro-actie), de kans op een ongeval te verkleinen en de potentiële gevolgen te beperken. Dit betreft voorzieningen gericht op een veilige, ongestoorde doorstroming van het verkeer, het zoveel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen van incidenten en het ingrijpen bij verstoringen in het verkeer.	veiligheidsketen, incidentfasering	VRC; Handboek voorbereiding rampenbestrijding; Steunpunt Tunnelveiligheid
Pro-actie	Het wegnemen van structurele oorzaken van onveiligheid ter voorkoming van het ontstaan ervan (interne veiligheid en externe veiligheid).	veiligheidsketen, incidentfasering	VRC; Handboek voorbereiding rampenbestrijding; Steunpunt Tunnelveiligheid

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Probabilistisch	Benaderingswijze van risico's waarin rekening wordt gehouden met aspecten als spreiding, onzekerheden, overschrijdingskansen, bezwijkkansen, grenstoestanden en veiligheidscoëfficiënten. Overschrijdt het determinisme door het werken met alle voor het object relevante kansaspecten (stochasten).	risicoanalyse; QRA	RWS Bouwdienst
Proceseisen	Hiermee worden bedoeld de eisen in deel A van de Beleidsnota Tunnelveiligheid.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Beleidsnota tunnelveiligheid
Profiel van vrije ruimte	Vrij te houden ruimte boven en naast de rijbaan, waarbinnen zich geen vaste voorwerpen mogen bevinden om een ongehinderde doorgang voor het wegverkeer te waarborgen. Deze bestaat uit de ruimte benodigd voor het verkeer zelf, vermeerderd met de objectafstand.	objectafstand	RWS Bouwdienst
Provinciaal coördinatiecentrum (PCC)	Hierin zetelt de Provinciale rampenstaf. Deze komt in actie bij incidenten van meer dan plaatselijke betekenis en ondersteunt de Commissaris der Koningin bij de uitoefening van de besluiten van de commissaris en voor de controle en evaluatie van die uitvoering.	NCC; RCC; DCC	Handboek voorbereiding rampenbestrijding.
Provinciaal coördinatieplan	Eigen rampenplan van de provincie, verplicht op grond van de WRZO. Wordt vastgesteld door de Commissaris van de Koningin.	Rampenplan	Handboek voorbereiding rampenbestrijding.
PRS	Provinciale RampenStaf = Provinciaal coördinatiecentrum	Provinciaal coördinatiecentrum	Leidraad Operationele Prestaties
PTSS	Posttraumatisch Stressyndroom		Leidraad Operationele Prestaties
PvE	Programma Van Eisen: een document waarin de eisen worden benoemd die worden gesteld aan een te verwerven product of dienst.		RWS Bouwdienst
PVR	Profiel van vrije ruimte	profiel van vrije ruimte	RWS Bouwdienst
QRA	Quantitative Risk Analysis ofwel kwantitatieve risicoanalyse: een probabilistische aanpak van risicoanalyse, waarbij wordt gekeken naar zowel de kans op een incident als de gevolgen van dat incident. Veelal wordt gebruik gemaakt van foutenbomen voor het in kaart brengen van mogelijke oorzaken, en gebeurtenissenbomen voor het weergeven van de mogelijke gevolgen van het incident. De methodiek van de Bouwdienst is geschikt voor het vergelijken van varianten en het inzichtelijk maken van de effecten van maatregelen. Het eindresultaat is een berekend groepsrisico.	risicoanalyse; probabilistisch	RWS Bouwdienst
RAC	Regionale AlarmCentrale: centrale meldkamer waar aanvragen voor hulp van de openbare hulpdiensten binnenkomen.	hulpdienst	RWS Bouwdienst
Ramp	Ramp of zwaar ongeval: een gebeurtenis (1) waardoor een ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan, waarbij het leven en de gezondheid van vele personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate worden bedreigd of zijn geschaad, en (2) waarbij een gecoördineerde inzet van diensten en organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.		WRZO
Ramp(en)bestrijdingsplan	Een rampbestrijdingsplan omvat het geheel aan maatregelen die voor een specifieke ramp of (zwaar) ongeval genomen moeten worden.	calamiteitenbestrijdingsplan	Tunnelboekje voor zwaailichten; Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Rampenplan	Gemeentelijke plannen op basis van de WRZO. Het college van een gemeente moet minimaal eens per vier jaar een Rampenplan vaststellen, waarin de aanwezige risico's voor de gemeente als geheel zijn geïnventariseerd, de organisatie van de rampenbestrijding wordt beschreven en het beleid t.a.v. rampbestrijdingsplannen wordt vastgelegd. Ook de provincie moet een rampenplan opstellen: het Provinciaal coördinatieplan.	calamiteitenbestrijdingsplan; Provinciaal coördinatieplan	Tunnelboekje voor zwaailichten; Handboek voorbereiding rampenbestrijding

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Rampterrein	Hulpverleningsgebied en ondersteuningsgebied vormen samen het rampterrein.	hulpverleningsgebied; ondersteuningsgebied	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Ramptype	Categorie van mogelijke rampen die qua soort effecten en qua ontwikkeling in de tijd op elkaar lijken. In het proces van voorbereiden van de hulpverlening worden achttien ramptypen onderscheiden. Voor tunnelveiligheid zijn met name de volgende ramptypen van belang: rampen met betrekking tot verkeer en vervoer (verkeersongeval op het land) en rampen met betrekking tot de infrastructuur (ongevallen in tunnels).	ramp; Leidraad Maatramp	Handboek voorbereiding rampenbestrijding; Leidraad Maatramp; Leidraad Operationele Prestaties
RAV	Regionale AmbulanceVoorziening	ambulanceteam	Leidraad Operationele Prestaties
RBT	Regionaal BeleidsTeam. Dit team wordt geformeerd bij opschaling naar GRIP 3, of reeds bij GRIP 2 indien meerdere gemeenten betrokken zijn en is vergelijkbaar met het GBT.	GRIP; GBT	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
RCC	Regionaal CoördinatieCentrum	Regionaal CoördinatieCentrum	Leidraad Operationele Prestaties
RDS	Radio Data Systeem: systeem met behulp waarvan via de radiozender tekst op het display van de ontvanger (bijvoorbeeld een autoradio) wordt getoond. Wordt onder meer gebruikt voor het weerbericht.		RWS Bouwdienst
Redresseerstrook	Wegontwerpsterm, gebruikt in het dwarsprofiel van de weg (tunnel). Bevindt zich tussen de kantstreep en de zijstrook. Biedt de weggebruiker gelegenheid voor koerscorrectie. Let op: niet verwarren met vluchtstrook.	dwarsprofiel; vluchtstrook	ROA
Redundantie	Het toepassen van meer dan een stuks van een benodigde component in een object, met het doel de betrouwbaarheid van het object te verhogen, doordat de functie van een component bij storing door de redundante component wordt overgenomen.	betrouwbaarheid	KEMA
Regio (hulpverlening)	Op grond van de Brandweerwet is bij algemene maatregel van bestuur een verdeling van gemeenten in regio's ingesteld voor veiligheidsproblemen die afzonderlijke gemeenten overstijgen. Deze regio's zijn een vorm van verlengd lokaal bestuur. De colleges van de gemeenten binnen zo'n regio moeten een gemeenschappelijke regeling treffen voor een doelmatige georganiseerde brandweezorg en rampenbestrijding.	regionale brandweer	Brandweerwet
Regio operator	Is een functionaris van de RVMC, voert verkeersmaatregelen uit voor een bepaalde regio.	operator	AVV
Regio RWS	Beheersgebied van een regionale directie binnen Rijkswaterstaat.	RWS	RWS Bouwdienst
Regionaal beheersplan rampenbestrijding	Op grond van de WRZO moet het bestuur van de regionale brandweer met de besturen van de GHOR-regio en de politieregio afspraken maken over hun inzet en capaciteit ten behoeve van de rampenbestrijding. Deze moeten vierjaarlijks worden vastgelegd in een regionaal beheersplan rampenbestrijding.	regio (hulpverlening)	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Regionaal CoördinatieCentrum	Coördinatiecentrum van een hulpverleningsregio.	Regio (hulpverlening); PCC; NCC	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Regionale brandweer	Tegelijk met de hulpverleningsregio's zijn regionale brandwieren ingesteld.	Regio (hulpverlening)	Brandweerwet
Regionale VerkeersCentrale	Verkeerscentrale	Verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
Regionale VerkeersManagementCentrale	Verkeerscentrale	Verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
Reparatietijd	De tijd dat een systeem of component niet beschikbaar is ten gevolge van reparatiewerkzaamheden of vervanging. De reparatietijd is exclusief aanrijtijd.	aanrijtijd	RWS Bouwdienst
Repressie	Het daadwerkelijk bestrijden van onveiligheid en het zorgen voor de daarbij behorende hulpverlening. Indien de gevolgen van een incident dusdanig zijn dat er hulpverlening nodig is, zorg dan dat deze zo adequaat mogelijk plaatsvindt.	veiligheidsketen	VRC; Handboek voorbereiding rampenbestrijding

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Richtlijnen vervoer gevaarlijke stoffen	Zie RVGS	RVGS	RWS Bouwdienst
RIE / RI&E	Risico-Inventarisatie en -Evaluatie. Verplicht gesteld door de Arbeidsomstandighedenwet.		Arbeidsomstandighedenwet
Rijbaan	Bedoeld voor de afwikkeling van rijdend verkeer. Bestaat uit één of meer direct aan elkaar grenzende rijstroken, die hooguit door een deelstreep van elkaar zijn gescheiden. Een rijbaan wordt aan beide zijden begrensd door een kantstreep.	dwarsprofiel	ROA
Rijstrook	Bedoeld voor de afwikkeling van rijdend verkeer. Onderdeel van de rijbaan in het dwarsprofiel van de tunnel. De breedte van een rijstrook is de afstand tussen de binnenkant van de kantstreep en het hart van de deelstreep (of tussen het hart van twee deelstrepen).	dwarsprofiel	ROA
Risico	De combinatie van de kans op een ongewenst voorval en de gevolgen, die met dat voorval samenhangen. Definitie gebruikt binnen RWS: Risico = kans * gevolg	risicoanalyse	RWS Bouwdienst
Risicoanalyse	Een analyse van de kans op een ongewenste gebeurtenis in een tunnel en het gevolg van deze gebeurtenis.	risico; QRA; scenarioanalyse	EU-richtlijn, art. 13 en bijlage I, 1.1
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu		RWS Bouwdienst
RNBC-letsel	Letsel, veroorzaakt door Radiologisch, Nucleair, Biologisch en/of Chemisch materiaal.	rnbc-stoffen	NIVU
RNBC-stoffen	Bijzondere categorie gevaarlijke stoffen: Radiologische bronnen, Nucleaire straling, Biologische agentia, Chemische stoffen (die brand, explosie en vergiftiging kunnen veroorzaken).		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
RNVGS	RisicoNormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen. Hierin is het externe veiligheidsbeleid voor vervoer van gevaarlijke stoffen vastgelegd.	externe veiligheid	RWS Bouwdienst
ROA	Richtlijnen Ontwerp Autosnelwegen		CROW
ROGS	Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen		Leidraad Operationele Prestaties
RONA	Richtlijnen Ontwerp Niet-Autosnelwegen		CROW
Rood-blauwe boekje	Overzicht van de taken van alle hulpdiensten (inclusief RWS en bergers) bij Incident Management. Biedt vooral informatie die van belang is bij multidisciplinair optreden, zoals de informatie die elke dienst nodig heeft om zijn taken zo goed mogelijk te vervullen.		Incident Management
Roodfase	Fase ten behoeve van stoppen van het wegverkeer (160-300 m voor de verkeerslichten).	Verkeersregelinstantie	RWS Bouwdienst
Rookcompartiment	Gedeelte van één of meer constructies, bestemd als maximaal uitbreidingsgebied van rook.		Bouwbesluit
Rookmuur	Muur tussen de rijbanen. Wordt aangebracht buiten het gesloten deel van de tunnel, tussen een ingangs- Incidentbuis en uitgangsportaal. Dient ter voorkóming van de verspreiding van rook van de incidentbuis naar de niet-incidentbuis.		VRC
ROT	Regionaal Operationeel Team. Dit team wordt geformeerd bij opschaling naar GRIP 3 en is verantwoordelijk voor een gecoördineerde uitvoering van de rampbestrijding. Het team wordt ingedeeld in meerdere stafsecties: operatiën, gemeentelijke processen, voorlichting, informatiemanagement, logistiek en deskundigen van betrokken diensten.	GRIP	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
RTN	Regionaal Transport Netwerk	Regionaal Transport Netwerk	RWS Bouwdienst
RV	Redvoertuig		Brandweer
RVC	Regionale Verkeers(Management)Centrale = VerkeersCentrale	Verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
RVGS	Richtlijnen Vervoer Gevaarlijke Stoffen door tunnels gelegen in autosnelwegen. Opgesteld door de WUT in 1992 en herzien in 1995. Later vervangen door de VRC.	WUT; VRC	RWS Bouwdienst
RVMC	Regionale VerkeersManagementCentrale = Verkeerscentrale	Verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
RVOI	Regeling van de Verhouding tussen (Rijks)Opdrachtgever en adviserend Ingenieursbureau. Kunnen worden gebruikt als contractvoorwaarden.		RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
RWS	Rijkswaterstaat		RWS Bouwdienst
RWS-curve	Zie RWS-kromme.	RWS-kromme	RWS Bouwdienst
RWS-kromme	Een gestandaardiseerde voorstelling van een koolwaterstofbrand waarbij de temperatuur stijgt tot circa 1350 °C en een brandduur geldt van 2 uur.		VRC
Safety case	Het gedocumenteerde bewijs dat een product beantwoordt aan de gespecificeerde veiligheidseisen		C.O.B.
SATO	Specifieke Aspecten TunnelOntwerp: richtlijnen voor vormgeving, detailleringen, uitvoeringswijzen en dergelijke voor tunnels. In beheer bij RWS Bouwdienst.		RWS Bouwdienst
SB	Schuimblusvoertuig		Brandweer
SCADA	Supervisory Control And Data Acquisition: software waarmee industriële besturingen worden uitgevoerd.		RWS Bouwdienst
Scenario	Een scenario beschrijft het verloop, de ontwikkeling en de afwikkeling van een incident, een activiteit (denk aan onderhoud) of een gebeurtenis.	scenarioanalyse	RWS Bouwdienst
Scenarioanalyse	Een scenarioanalyse is een instrument voor het beschouwen van de afwikkeling van incidentscenario's. Meestal wordt een procesbeschrijving gegeven van relevante incidenten en responsmogelijkheden. Het Steunpunt Tunnelveiligheid hanteert voor toetsen van een ontwerp aan deterministische eisen de Leidraad Scenarioanalyse.	QRA; incident; scenario	RWS Bouwdienst; Leidraad Scenarioanalyse; Beleidsnota Tunnelveiligheid.
Schuimvormend middel	Toevoeging aan het bluswater. Door de schuimlaag ontstaat een afdeklaag die bij brand de brandstof en de zuurstof van elkaar zal scheiden.	AFFF	Brandweer
SDS	Snelheids Discriminatie Systeem: detectiesysteem dat snelheidsverschillen tussen voertuigen kan ontdekken en dit zonodig doormeldt aan de wegverkeerder.	detectiesysteem	RWS Bouwdienst
SE	Systems Engineering	systems engineering	RWS Bouwdienst
Sectorale wetgeving	De wetgeving die geldig is voor afzonderlijke bestuursorganen en operationele diensten, zoals de Brandweerwet, de WGHR en de Politiewet.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
SEH	Spoedeisende Eerste Hulp		Leidraad Operationele Prestaties
Semi-dwarsventilatie	Vorm van mechanische ventilatie, waarbij slechts één luchtkanaal aanwezig is voor ofwel inblazen ofwel afzuigen van lucht. In Nederland is een vorm van semi-dwarsventilatie in combinatie met langsventilatie in enkele oudere tunnels toegepast.	dwarsventilatie; ventilatie; langsventilatie	VRC
SIGMA	Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie, van het Nederlandse Rode Kruis. De SIGMA-teams assisteren de professionele hulpverleners en zorgen voor logistieke ondersteuning. Wordt in principe ingezet als onderdeel van een Geneeskundige Combinatie.	geneeskundige combinatie	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Signaleringsysteem	Het systeem dat samen met het bedieningsysteem verantwoordelijk is voor de mens-machine-interface	bedieningsysteem	RWS Bouwdienst
SIMVRA	Computerprogramma voor het berekenen van het te verwachten snelheidsverval voor een helling.	snelheidsverval	RWS Bouwdienst
SIV	Snelle- Interventievoertuig		Brandweer
Sluimerluminantie	Lichtverstrooiing die optreedt bij grote verschillen in helderheid van objecten. Bij tunnels spreekt men ook luminantie; zwartegateffect wel van het "zwartegateffect".		RWS Bouwdienst
Snelheidsverval	Terugval in snelheid van bijvoorbeeld zware vrachtwagens op de opgaande helling van de tunnel. Kan worden berekend met behulp van SIMVRA.	SIMVRA	RWS Bouwdienst
SOS	SnelheidsOnderschrijdingsSysteem; detectiesysteem dat de aanwezigheid van langzaam rijdende voertuigen kan ontdekken en dit doormeldt aan de wegverkeerder.	detectiesysteem	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
SPITS	Service Point Intelligent Traffic Systems: organisatie binnen Rijkswaterstaat die het beheer van onder andere DVM-systemen uitvoert.	Dynamisch VerkeersManagement	RWS Bouwdienst
Standaardmaatregel	Verzorgt het door de wegverkeersleider starten (of stoppen) van een (reeks) actie(s), met het doel de veiligheid (tijdens een verstoring) te waarborgen en zonodig de normale verkeerssituatie te herstellen. Met behulp van enkele standaardmaatregelen kan een bedienschenario worden ingevuld.	wegverkeersleider; VANESSA; bedienschenario	RWS Bouwdienst
Stappenplan	Overzicht van uit te voeren activiteiten en te nemen besluiten in de loop van de levensduur van een tunnel, op grond van de Beleidsnota Tunnelveiligheid, Deel A.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Stepbarrier	Specifiek type barrier, dat in Nederland standaard in tunnels en andere ondergrondse infrastructuur wordt toegepast. De stepbarrier heeft een kenmerkend geleidend profiel.	barrier; geleideconstructie	RWS Bouwdienst
Steunpunt Bermbeveiliging	Samenwerkingsverband tussen RWS Bouwdienst en RWS AVV. Kenniscentrum op het gebied van beveiliging van bermen.		RWS Bouwdienst
Steunpunt Tunnelveiligheid	Kennis- en adviescentrum voor veiligheid in tunnels. Ondergebracht bij RWS Bouwdienst.		www.tunnelsafety.nl
STI	Speech Transmission Index: maat voor de spraakverstaanbaarheid.		RWS Bouwdienst
Stichting Incident Management Nederland	Samenwerkingsverband van de acht grootste alarmcentrales voor de aanbesteding van bergingswerkzaamheden van personenauto's na een ongeval.		Incident Management
Stichting Werkgemeenschap tussen techniek en zorg	Zie WTTZ		
Storingsfrequentie	Faalfrequentie van een systeem gerekend over de volledige gebruiksduur (inclusief reparatie- en onderhoudstijden). Storingsfrequentie = faalfrequentie * beschikbaarheid.		KEMA
Storingsmelding	Een bericht met informatie die betrekking heeft op de technische situatie waarin een melding is vervat van een geconstateerd defect.	VANESSA	RWS Bouwdienst
Storz-koppeling	Aansluitpunt voor een brandslang. Hiermee kan de brandweer de eigen brandslangen koppelen aan de in de tunnel aanwezige blusleiding.		RWS Bouwdienst
Stratificatie	Verschuiving dat ontstaat bij branden. Vrijkomende hete verbrandingsgassen stijgen in de relatief koele tunnel op tot tegen het dak. De verbrandingsgassen blijven dan als een warme deken op de koele lucht in de tunnel liggen. Er is nauwelijks vermenging tussen de twee lagen.		Brandweer
Stremming	Een blokkade van één of meer rijstroken voor alle verkeer.	rijstrook	RWS Bouwdienst
Stroomafwaarts	Benedenstrooms	benedenstrooms	RWS Bouwdienst
Stroomopwaarts	Bovenstrooms	bovenstrooms	RWS Bouwdienst
Structuurschema Verkeer en Vervoer	Rijksnota waarin het beleid voor de (hoofd)infrastructuur van Nederland is vastgelegd		Wet infrastructuur fonds
Subsysteem	Onderdeel van een systeem. Bijvoorbeeld: het systeem is een wegtracé, één van de subsystemen is een viaduct.		RWS Bouwdienst
SVV	Structuurschema Verkeer en Vervoer	Structuurschema Verkeer en Vervoer	
Symmetrische verlichting	Vorm van ingangsverlichting, waarbij zowel tegen de rijrichting in als met de rijrichting mee evenveel licht wordt uitgestraald. Donkere voertuigen hebben een contrast tegen een licht wegdek, lichte tegen een relatief donkerder wegdek.	tunnelverlichting; ingangsverlichting; meestraalverlichting	VRC
Systems engineering	Een methodiek waarbij het proces van ontwerpen, uitvoeren, onderhouden, upgraden en slopen van top-naar componentniveau (van grof naar fijn) doorlopen wordt, en waarbij op eisen gestuurd wordt.		RWS Bouwdienst
TAS	Tankautospuiter		Brandweer
TAW	Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen.		RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Tb	Tracébesluit	Tracébesluit	RWS Bouwdienst
TBBS	Technisch Bureau ter Bevordering Schadepreventie.		Incident Management
TCO	Total Costs of Ownership: het totaal van kosten die gemaakt moeten worden voor het ontwikkelen, bouwen, installeren, exploiteren en verwijderen van een systeem.		RWS Bouwdienst
TDI	ToeritDoseerInstallatie: installatie die, bij druk verkeer op de hoofdrijbaan, verkeer op de toerit druppelsgewijs toelaat met behulp van een verkeersregelinstallatie (VRI).	Verkeersregelinstallatie	RWS Bouwdienst
Technisch falen	Het tekortschieten van het functioneren van een technisch systeem	falen	RWS Bouwdienst
Technische levensduur	De tijd (in jaren) waarbinnen de installatie of componenten te allen tijde moet voldoen aan de gestelde eisen onder de ter plaatse geldende bedrijfsomstandigheden.		RWS Bouwdienst
Technische melding	Een bericht met informatie die betrekking heeft op de technische situatie van apparatuur etc. of beïnvloeding daarvan.		RWS Bouwdienst
Technische ruimte	Besloten ruimte voor het plaatsen van de apparatuur, noodzakelijk voor het functioneren van een gebouw of constructie.		Bouwbesluit
Tegenstraalverlichting	Vorm van ingangsverlichting, waarbij meer licht tegen de rijrichting in wordt gestraald dan met de rijrichting mee, waardoor het wegdek extra verlicht lijkt terwijl de achterzijde van voertuigen donker lijkt. Het resultaat is een vergroot contrast.	tunnelverlichting; ingangsverlichting; meestraalverlichting	VRC
TEN	Trans-Europees Netwerk	Trans-Europees Netwerk	
TEN-tunnels	Tunnels die deel uitmaken van het Trans-Europees Netwerk. Binnen Nederland is dit een beperkt aantal (snelweg)tunnels. Deze tunnels moeten voldoen aan de Europese regelgeving voor tunnelveiligheid. In Nederland is regelgeving voor alle tunnels in voorbereiding		RWS Bouwdienst
Thermisch letsel	Letsel als gevolg van hitte en/of brand, of van (extreme) koude. Bij tunnelincidenten met brand bijvoorbeeld: brandwonden van huid en luchtwegen, onregelging door oververhitting. In tunnels kan onderkoeling een probleem zijn bij overstroming, of beknelling in combinatie met late hulpverlening.	Mechanisch letsel; RNBC-letsel	NivU
TIC	Traffic Information Center. Nederlands informatiecentrum voor verkeersinformatie.		RWS Bouwdienst
Toegangszone	Eerste zone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. Bij het rijden door de tunnel gaat deze vooraf aan ingangszone. Tijdens het naderen van de tunnel moet de weggebruiker hier, nog rijdend in het daglicht, in de ten opzichte van de buitenwereld relatief donkere ingangszone van de tunnel kunnen onderscheiden of de weg vrij is, danwel dat men manoeuvres moet maken. Men moet contrasten voldoende kunnen waarnemen. In de nachtsituatie is het gewenst dat de toegangszone verlicht is, alhoewel verblinding voorkómen moet worden.	tunnelverlichting; ingangszone	VRC
Toerit	De constructie die de aansluiting verzorgt van de weg op maaiveld naar de tunnel, het aquaduct, de onderdoorgang of verdiepte weg.	tunnel	VRC
Toetsingskader	In de Leidraad Veiligheidsbeheersplan gebruikt begrip voor het geheel aan toetsbare eisen en concrete maatregelen gericht op de tunnelveiligheid. Het Toetsingskader kan voor nieuwe tunnels worden afgeleid uit het Veiligheidsplan. Voor bestaande tunnels worden vergelijkbare documenten uit het archief van de Tunnelbeheerder gebruikt.	veiligheidsbeheerssysteem	RWS Bouwdienst
Tracébesluit	Besluit van de Minister van VROM, waarbij het nauwkeurige tracé van een hoofd(vaar)weg of landelijke railweg wordt vastgesteld		Tracé wet
Trans-Europees Netwerk	Netwerk van grensoverschrijdende transportassen waarin alle vervoerwijzen zijn opgenomen.		RWS Bouwdienst
Transmissie	Het stelsel van verbindingen tussen installaties en de RVMC; de verbindingen kunnen analoog en/of digitaal zijn en verlopen via koper- en/of glasverbindingen en/of via straalverbindingen.	regionale verkeersmanagementcentrale	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Traumacentrum	Regisseur voor het tot stand komen van een traumazorgnetwerk zodat zorgverlening aan traumapatiënten door de juiste zorgverlener op de juiste plaats plaatsvindt.		RWS Bouwdienst
Triage	Prioriteitsstelling voor geneeskundige hulpverlening in situaties waarin er (nog) weinig hulpverleners ter plaatse zijn. Drie triageklassen worden onderscheiden met afnemende letselernst: T1, T2 en T3. Van T1-slachtoffers wordt het leven direct bedreigd; van T2-slachtoffers wordt het leven op een termijn van enkele uren bedreigd; T3-slachtoffers behoeven niet dringend hulp. De tijdsnormen voor geneeskundige hulpverlening zijn gekoppeld aan deze triageklassen.	GHOR	Handboek voorbereiding rampenbestrijding
TS	Tankautospuit	TAS	Brandweer
TTI	Tunneltechnische Installatie.	Tunneltechnische installatie	RWS Bouwdienst
Tunnel	Wegtunnel of overkapping waarvan het langstomsloten gedeelte langer is dan 250meter.		Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Tunnel operator	Bedienend personeel specifiek voor een tunnel	operator	RWS Bouwdienst
Tunnelbeheerder	De beheerder van de weg voorzover die in de tunnel ligt of zal liggen, of een andere rechtspersoon aan wie het gehele wegbeheer voor de in de tunnel gelegen weg is of zal worden opgedragen. Verantwoordelijk voor het beheer van de tunnel.	EU-richtlijn	Concept-WARVV
Tunnelboekje voor Zwaailichten	Standaardformat voor Calamiteitenbestrijdingsplannen voor wegtunnels. Bockholts Bureau voor Beleidsontwikkeling in opdracht van Ministerie V&W, Departementaal Coördinatiecentrum en Steunpunt Tunnelveiligheid, 2002.	calamiteitenbestrijdingsplan	www.tunnelsafety.nl
Tunnelbuis	Een van vier zijden omsloten verbinding	tunnel	
Tunnellengte	De lengte van de langste rijstrook berekend in het volledig gesloten gedeelte.	rijstrook	EU-richtlijn, art. 2, lid 3
Tunnelportaal	Zie portaal	ingangsportaal; uitgangsportaal	Steunpunt Tunnelveiligheid
Tunnelsysteem	De tunnelconstructie zelf, de in- en externe bijbehorende infrastructuur, de bij de tunnel behorende technische voorzieningen en maatregelen en de organisatie er omheen.	tunnel	Leidraad Scenarioanalyse
Tunneltechnische installatie	Een samengesteld systeem met een zodanige werking dat de gebruiker veilig is en dat de beheerder in staat wordt gesteld permanent de toestand van de tunnel en zijn gebruikers waar te nemen alsmede in te grijpen als de toestand van de tunnel, de gebruiker, of de installatie daartoe aanleiding geeft. Dit behelst het bewaken en aansturen van (onder meer) energiemanagement, verlichting, ventilatie, pompinstallaties, branddetectie, brandblusinstallaties, calamiteitenroutes, vluchtwegaanduidingen en vluchtdeurontgrendeling.		VRC
Tunnelveiligheidsplan	Pleidooi van de initiatiefnemer / tunnelbeheerder, waarmee hij aantoont dat een veilig en veilig te gebruiken tunnelsysteem wordt of is verkregen. Afweging van alle veiligheidsaspecten die een rol spelen bij de keuze van locatie, ontwerp en beoogd gebruik. Vereist op grond van de concept-WARVV in het geval dat overwogen wordt een tunnel te bouwen of het gebruik ervan te veranderen.		Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Tunnelverlichting	De tunnelverlichting zorgt voor een geleidelijke overgang tussen het lichtniveau buiten de tunnel en het lichtniveau in de centrale zone.	centrale zone	RWS Bouwdienst
TVI	TunnelVerkeersInstallaties, = Verkeerstechnische Installaties; zie ook OVI, OVS, VTI	verkeerstechnische installatie	RWS Bouwdienst
TW	Tankwagen		Brandweer
Uitgangsportaal	Het punt waar voertuigen de tunnel uit rijden. Moet zodanig worden ontworpen dat wordt voorkómen dat vluchtenden in de rook komen te staan.	vluchtroute; rookmuur; ingangsportaal; uitgangsportaal	VRC

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Uitgangszone	Vierde zone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. Volgt bij het rijden door de tunnel op centrale zone, gaat vooraf aan verlatingszone. Bij het naderen van de uitgang kan men in de dagsituatie, vooral bij lange tunnels met een laag lichtniveau in de centrale zone, verblind raken. Bij dergelijke tunnels vormt men daarom een uitgangszone met een verhoogd lichtniveau.	tunnelverlichting; centrale zone; verlatingszone	VRC
UMS	Uitsluitend Materiële Schade: een incidenttype waarbij geen sprake is van letsel.		Tunnelboekje voor Zwaailichten
UPS	Uninterrupted Power Supply: systeem van accu's dat gedurende een beperkte periode (een deel van) de energievoorziening kan continueren na uitval van de reguliere energievoorziening; = No-Break		RWS Bouwdienst
V&G-dossier	Veiligheids- en Gezondheidsdossier	Veiligheids- en Gezondheidsdossier	RWS Bouwdienst
V&G-plan	Veiligheids- en Gezondheidsplan	veiligheids- en gezondheidsplan	RWS Bouwdienst
VANESSA	Verkeerscentrale Algemeen Nieuw Eenvoudig Sturing Systeem Aanpassing: Besturingsoftwareprogramma dat bij alle verkeerscentrales wordt ingevoerd; het programma ligt over de verschillende deelinstallaties heen en voorziet in een gestandaardiseerde presentatielaag en gestandaardiseerde berichtverwerking en beheermogelijkheden.	bediening; besturing; verkeerscentrale; Dynamisch VerkeersManagement	RWS Bouwdienst
VBP	Veiligheidsbeheerplan	veiligheidsbeheerplan	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
VBS	Veiligheidsbeheerssysteem		Brandweer
VC (1)	Verbindings-/Commandowagen		RWS Bouwdienst
VC (2)	Verkeerscentrale	verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
VCNL	VerkeersCentrum NederLand: verkeerscentrale van Rijkswaterstaat die op landelijk niveau opereert.		RWS Bouwdienst
VD (1)	Verbindingsdienst		Brandweer
VD (2)	Veiligheidsdossier	veiligheidsdossier	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Veiligheids- en Gezondheidsdossier	Dossier, vereist op basis van ARBO-wetgeving	veiligheids- en gezondheidsplan, arbeidsomstandigheden wet	Arbeidsomstandighedenwet
Veiligheids- en Gezondheidsplan (V&G-plan)	Plan, vereist op basis van ARBO-wetgeving. Dit betreft de veiligheid van het eigen personeel. In de gebruiksfase van een tunnel is dit de verantwoordelijkheid van de tunnelbeheerder en betekent dit veilig werken in de tunnel bij onderhoud en veilig werken in de verkeerscentrale.	arbeidsomstandighedenwet	Arbeidsomstandighedenwet
Veiligheidsbeambte	Coördineert alle maatregelen ten behoeve van de veiligheid van de tunnel. Wordt aangesteld door de tunnelbeheerder, nadat het college van B&W met deze aanstelling heeft ingestemd.	EU-richtlijn	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Veiligheidsbeheerplan	Plan waarin de beheerder vastlegt hoe het (in het Tunnelveiligheidsplan vastgelegde) veiligheidsniveau zal worden gehandhaafd. Vereist op grond van de WARVV.	Veiligheidsbeheerssysteem	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Veiligheidsbeheerssysteem	Verouderde term voor het Veiligheidsbeheerplan (VBP). Zie aldaar.		
Veiligheidsdossier (1)	Een verzameling documenten, die betrekking hebben op veiligheid. Wordt als eis opgenomen in de WARVV. Bevat vastleggingen van gemaakte keuzes en onderbouwingen ervan. Documenten kunnen worden ingebracht door verschillende partijen. De tunnelbeheerder is verantwoordelijk voor het onderhouden van het veiligheidsdossier.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Veiligheidsdossier (2)	Spreektaal voor Veiligheids- en Gezondheidsdossier	Veiligheids- en Gezondheidsdossier	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Veiligheidseisen	Eisen aan de veiligheid van tunnelsystemen. Deze eisen worden vastgelegd in een wijziging van het bouwbesluit.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Veiligheidsfilosofie	Tunnelveiligheid heeft betrekking op zowel de preventie van calamiteiten, als de zelfredzaamheid en de hulpverlening. Om tunnelveiligheid in een gestructureerd kader te kunnen beoordelen en deze daarmee op een hoger niveau te brengen, heeft het Steunpunt Tunnelveiligheid een integrale veiligheidsfilosofie ontwikkeld. Deze is en wordt uitgewerkt in een serie veiligheidsrichtlijnen.	Steunpunt Tunnelveiligheid; Veiligheidsrichtlijnen	RWS Bouwdienst
Veiligheidsketen	De veiligheidsketen is een schematische voorstelling van alle activiteiten die zijn gericht op het bevorderen van veiligheid en kan op alle deelreinen van het veiligheidsbeleid worden toegepast. Doorgaans worden de volgende zes schakels in de veiligheidsketen onderscheiden: pro-actie, preventie, preparatie, correctie, repressie en nazorg. Onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' wordt ervoor gepleit om met veiligheidsmaatregelen zo hoog mogelijk in deze keten in te grijpen.	pro-actie; preventie; preparatie; correctie; repressie; nazorg	VRC; Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Veiligheidsmaatregelen bij incidenten op auto(snel) wegen	De zes V's: Veiligheidsruimte 100 m; Voertuig als buffer; Veiligheidskleding; Verkeerskegels; Verkeerssignalering; Vrijhouden aan- en afvoerroute.		Incident Management
Veiligheidsrichtlijnen voor ondergrondse infra structuur	Veiligheidsrichtlijnen, opgesteld door het Steunpunt Tunnelveiligheid gebaseerd op de veiligheidsfilosofie. Bij het opstellen van de VR worden relevante organisaties buiten het Steunpunt ook betrokken. Alle veiligheidsrichtlijnen samen vormen een integrale benaderingswijze voor de veiligheidsproblematiek van ondergrondse verkeersinfrastructuur. De veiligheidsrichtlijnen bestaan uit vijf onderdelen: A Normen, richtlijnen en uitgangspunten (in ontwikkeling); B Veiligheidsbeschouwingen (nagenoeg gereed); C Basismaatregelen (VRC); D Aanvullende maatregelen (geen richtlijnen opgesteld); E Veiligheidsorganisatie tijdens de gebruiksfase (zie veiligheidsbeheersplan).	Steunpunt Tunnelveiligheid; Veiligheidsfilosofie; Leidraad Scenarioanalyse; VRC; veiligheidsbeheerssysteem	
Ventilatie	Ventilatie is bedoeld voor het afvoeren van gassen, rook en warmte uit de tunnel. In de normale verkeerssituatie is het doorgaans niet nodig mechanische ventilatie toe te passen en kan worden volstaan met natuurlijke ventilatie. Meestal wordt langsventilatie toegepast in de rijrichting.	langsventilatie; dwarsventilatie; semi-dwarsventilatie; natuurlijke ventilatie; mechanische ventilatie	VRC
Ventilatieregime	Het vooraf vastgestelde gebruik met bijbehorende instelling van het ventilatiesysteem bij bepaalde situaties. Dit systeem wordt in alle tunnels met langsventilatie toegepast.	ventilatie; langsventilatie; groepscmando calamiteiten	VRC; Steunpunt Tunnelveiligheid
Verblijfsruimte	Ruimte voor het verblijven van mensen, danwel een ruimte waarin de voor een gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten plaatsvinden.		Bouwbesluit
Verdiepte weg	Een open wegconstructie gelegen beneden het maaiveld.		VRC
Verholen goten	Afvoersysteem, waarbij explosie wordt voorkomen doordat over de gehele lengte ontluchting aanwezig is.	afvoersysteem	VRC
Verkeersbeheersing	Is het direct beïnvloeden van verkeersstromen ten behoeve van een veilige en efficiënte afwikkeling van het verkeer.		AVV
Verkeersbeheersingsmaatregel	Een verkeersbeheersingsmaatregel is een actie om het verkeer te beïnvloeden, die gebruik maakt van signalen, aanduidingen of berichten.		AVV
Verkeersbeheersingssysteem	Het gehele conglomeraat van hardware- en softwarecomponenten, de benodigde functies en de benodigde organisaties, die tezamen verkeersbeheersing mogelijk maken		AVV

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Verkeerscentrale	Een bedieningscentrale voor centrale bediening, meestal van een stuk wegnnet waarin zich objecten kunnen bevinden. Het personeel in de verkeerscentrale zorgt voor goede doorstroming, betrouwbaarheid en de veiligheid van het (hoofd)wegennet op basis van de actuele en verwachte verkeerssituatie binnen de gestelde DVM-beleidskaders, door de operationele inzet van de ter beschikking staande DVM-systemen en –maatregelen. Ook wel: Regionale VerkeersManagementCentrale.	bediening; centrale bediening; dynamisch verkeersmanagement; regionale verkeersmanagementcentrale	RWS Bouwdienst
Verkeersdetectie	Zie detectiesysteem.	detectiesysteem	RWS Bouwdienst
Verkeersintensiteit	Het jaargemiddelde van het dagelijkse verkeer dat per rijstrook door een tunnel gaat. Voor het vaststellen van de verkeersintensiteit wordt elk motorvoertuig als één eenheid gerekend.	rijstrook	EU-richtlijn, bijlage I, 1.3.1
Verkeersmanagement	Het managen van verkeersstromen binnen de actuele en verwachte verkeerssituatie. Het totaal aan maatregelen en acties dat – gelet op de actuele (en de te verwachten) verkeerssituatie – kan worden genomen om de capaciteit op netwerkniveau optimaal te benutten, rekening houdend met de functies van dit netwerk in het vervoerssysteem.	Dynamisch VerkeersManagement	AVV
Verkeersmanagementcentrale	Verkeerscentrale	verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
Verkeerspost	Een specifiek type bedieningscentrale.	bedieningscentrale	RWS Bouwdienst
Verkeersregelininstallatie	Verkeerslicht (stoplicht)		RWS Bouwdienst
Verkeersruimte (1)	Ruimte anders dan een ruimte in een verblijfsgebied, bestemd voor het bereiken van een andere ruimte.	verblijfsruimte	Bouwbesluit
Verkeersruimte (2)	Ruimte in een object (bijvoorbeeld een tunnel), waarin het verkeer wordt afgewikkeld en waarin zich dus rijbanen en rijstroken bevinden. Binnen de tunneltechniek wordt hieronder dus iets anders verstaan dan in de termen van het Bouwbesluit! Een vluchtgang in een tunnel is volgens beschrijving (1) wel, en volgens beschrijving (2) geen verkeersruimte.	tunnel; vluchtgang	RWS Bouwdienst
Verkeerstechnische installaties	Installaties gericht op het bewaken en aansturen van verkeersgeleidingssystemen, o.a. pijl/kruis en DRIP-systemen. Verdere voorbeelden zijn: verkeersdetectiesystemen, hoogtedetectiesystemen, slagboomsystemen, verplaatsbare vangrail, verkeerslichten, bijzondere borden, video en luidspreker, intercom, hulpposten, communicatie tussen operator en de TTI, hoogfrequente radiocommunicatiesystemen.		VRC
Verkenning (brandweer)	Het verkrijgen van een beeld van de benodigde hulpverleningsinzet op de plaats van het incident en het globaal inschatten van de risico's. Het eerst arriverende team van de brandweer voert de verkenning uit. Onder meer wordt op basis van de verkenning besloten of het veilig (genoeg) is voor de andere hulpverleners om zich in de incidentbuis te begeven.	aanrijden	Leidraad Operationele Prestaties
Verlatingszone	Vijfde en laatste zone in de lichttechnische onderverdeling van de tunnel. Volgt bij het rijden door de tunnel op uitgangszone. Bij het verlaten van de tunnel wordt het lichtniveau (overdag) geleidelijk verhoogd, zodat de weggebruiker kan wennen aan het lichtniveau buiten de tunnel. Ook in de nachtsituatie is de verlatingszone verlicht.	tunnelverlichting; uitgangszone	VRC
Vervoerinformatiecentrum	Landelijk aanspreekpunt van de Inspectie Verkeer en Waterstaat, divisie Vervoer, voor informatie, meldingen en klachten over vervoerswetgeving		Incident Management
Verwachtingswaarde	Gemiddeld aantal slachtoffers per jaar ten gevolge van tunnelspecifieke omstandigheden: brand, toxische stoffen, rook en explosie.	interne veiligheid	RWS Bouwdienst
VEVA	Verrijdbare Vangrail / Verplaatsbare Vangrail: een mechanische constructie die een doorgang kan vrijmaken tussen twee rijbanen, bijvoorbeeld in het kader van onderhoud van een tunnelbuis of als doorgang voor hulpdiensten tijdens een incident.		RWS Bouwdienst
VIC	Vervoerinformatiecentrum; niet te verwarren met VIC-net.	Vervoerinformatiecentrum	Incident Management
VIC-net	VerkeersInformatie en –Communicatienetwerk: speciaal netwerk dat door RWS wordt gebruikt voor de koppeling van onder meer verkeerscentrales. Niet te verwarren met VIC.	verkeerscentrale	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Videologging	Het automatisch bewaren van videobeelden voor een bepaalde tijd.		RWS Bouwdienst
Visuele afsluiting	Wegafsluiting met verkeerslichten en/of rood kruis.		RWS Bouwdienst
VLG	Ministeriele regeling Vervoer over Land van Gevaarlijke stoffen	Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen; categorie-indeling	Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen
Vluchtdeur	Nooduitgang. Leidt doorgaans naar een vluchtweg, zoals een middentunnelkanaal of naar een andere tunnelbuis, al dan niet via een dwarsverbinding.	vergrendeling; vluchtweg	RWS Bouwdienst
Vluchten	Hiermee wordt in het kader van tunnelveiligheid hetzelfde bedoeld als met ontvluchten.	ontvluchting	RWS Bouwdienst
Vluchtfase	De periode waarin de weggebruiker, na het waarnemen van de brand, actie onderneemt. Laatste fase van de ontruimingstijd.	incidentfasering; ontruimingstijd	VRC
Vluchtgang	Een mogelijke vorm van een vluchtweg, doorgaans aangelegd als een gang tussen twee tunnelbuizen (bijvoorbeeld een middentunnelkanaal). Het einde van een vluchtgang is minimaal twintig meter verwijderd van elk van de tunnelportalen.	vluchtweg; middentunnelkanaal	RWS Bouwdienst
Vluchtroute	De totale weg die personen moeten afleggen van het voertuig naar een veilige plaats buiten de constructie. Van de vluchtroute maken onder meer deel uit: de incidentbuis, de vluchtdeur, de vluchtweg of niet-incidentbuis.	incidentbuis, vluchtdeur, vluchtweg, niet-incidentbuis	VRC
Vluchtstrook	Bevindt zich tussen kantstreep en stilstandmarge. Bedoeld als vlucht- en bergingsplaats voor voertuigen, als rijstrook voor hulpverlenings- en onderhoudsvoertuigen, als tijdelijke rijstrook in bijzondere situaties, en heeft tevens de functie van redresseerstrook. In tunnels worden vluchtstroken doorgaans niet toegepast uit oogpunt van kosteneffectiviteit.	rijstrook; redresseerstrook	ROA
Vluchtweg	Een speciaal aangelegd onderdeel van een constructiel waarlangs men kan ontvluchten. Dit kan bijvoorbeeld een vluchtgang zijn.	vluchtroute; vluchtgang	VRC
Vluchtwegverlichting	Oriëntatieverlichting	Oriëntatieverlichting	RWS Bouwdienst
VMC	Verkeersmanagementcentrale = verkeerscentrale	verkeerscentrale	RWS Bouwdienst
VMG-plan	Veiligheids-, Milieu- en Gezondheidsplan. Dit is een Veiligheids- en Gezondheidsplan, aangevuld met een deel, gericht op milieu-aspecten.	veiligheids- en gezondheidsplan	RWS Bouwdienst
Voor het incident	Plaatsaanduiding ten opzichte van een incidentlocatie, waarbij het gaat om een plaats bovenstrooms van het incident: rijdend in de rijrichting ben je het incident nog niet gepasseerd. Deze term is conform de afspraken rond Incident Management.	Voorbij het incident; bovenstrooms	Incident Management
Voorbij het incident	Plaatsaanduiding ten opzichte van een incidentlocatie, waarbij het gaat om een plaats benedenstrooms van het incident: rijdend in de rijrichting ben je het incident gepasseerd. Deze term is conform de afspraken rond Incident Management.	Voor het incident; benedenstrooms; Incident Management	Incident Management
VR	Veiligheidsrichtlijnen	Veiligheidsrichtlijnen	RWS Bouwdienst
VRC	Deel C, Basismaatregelen, van de Veiligheidsrichtlijnen.	Veiligheidsrichtlijnen	
VRI	Verkeersregelinstallatie	Verkeersregelinstallatie	RWS Bouwdienst
VTI	Verkeerstechnische installaties; ook TVI	verkeerstechnische installatie	RWS Bouwdienst
VTTI	Verkeertechnische en Tunneltechnische Installaties	verkeerstechnische installatie; tunneltechnische installatie	RWS Bouwdienst
Vuilwaterberging	Bergingskelder waarin de eerste 4 mm neerslag met vuil van het wegdek en/of andere vloeistoffen (zoals wandenwaswater) wordt opgevangen en afgevoerd.		RWS Bouwdienst
VW	Vrachtwagen		Brandweer
VWG-plan	Veiligheids-, Welzijns- en Gezondheidsplan	veiligheids- en gezondheidsplan	RWS Bouwdienst
WARVV	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Waterkelder	Een ruimte waarin regenwater, eventueel lekwater, bluswater en verloren vloeistoffen tijdelijk opgeslagen worden.		VRC

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Waterslot	Zorgt voor een dampdichte scheiding tussen de waterkelder en de verkeersbuizen.	waterkelder	RWS Bouwdienst
Waterstaatswet	Wettelijke taken van het waterschap als beheerder van waterstaatswerken. De Waterstaatswet 1900 verplicht het waterschapsbestuur (en andere beheerders van waterstaatswerken) tot het treffen van voorbereidingen op waterstaatskundige calamiteiten.		Handboek voorbereiding rampenbestrijding
Wegbeheerder	RWS is de wegbeheerder van het hoofdwegennet en verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud ervan.	Tunnelbeheerder	Incident Management
Wegcategorie	Wegcategorieën zijn classificaties van wegen naar verkeersfunctie binnen het totale netwerk van wegen.	categorie-indeling	RWS Bouwdienst
Wegenverkeerswet	Wegenverkeerswet 1994. Dient onder meer voor het verzekeren van de veiligheid op de weg en voor het beschermen van weggebruikers en passagiers.		www.wetten.overheid.nl
Weginspecteur	Medewerker van Rijkswaterstaat, die de toestand van een (aantal) weg(en) controleert, bij incidenten maatregelen neemt of laat nemen, en zondig ter plaatse de hulpdiensten assisteert.	kantonnier	RWS Bouwdienst
Wegverkeersleider (WVL)	Ook: operator of verkeersoperator. Degene die bij de meeste RWS-tunnelbeheerders de rol van tunnel operator invult als onderdeel van de operationele bewaking en bediening in een verkeerscentrale. Persoon die via CLB bedieningen uitvoert en signaleringen te zien krijgt. Als de tunnels op een verkeerscentrale worden aangesloten kan ook daar een wegverkeersleider bedienen en signaleringen ontvangen.	operator	RWS Bouwdienst
Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels	Nieuwe wetgeving die momenteel wordt voorbereid.	Beleidsnota Tunnelveiligheid	Wet Aanvullende Regels Veiligheid Wegtunnels
Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen	WGHOR, wetswijziging 1991.	GHOR	www.wetten.overheid.nl
Wet Gevaarlijke stoffen (WGS)	Is vervangen door de Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen.	Wet vervoer gevaarlijke stoffen	Wet vervoer gevaarlijke stoffen
Wet Rampen en Zware Ongevallen (WRZO)	WRZO 1985. Wettelijk kader voor de rampenbestrijding en de voorbereiding daarvan. Hierin worden de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de te onderscheiden bestuurslagen (Rijk, provincie en gemeente) in het kader van de rampenbestrijding benoemd, in aanvulling op de reguliere verantwoordelijkheden en taken, zoals neergelegd in sectorale wetgeving.		Wet Rampen en Zware Ongevallen (WRZO)
Wet Tegemoetkoming Schade (WTS)	Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen: deze wet regelt de tegemoetkoming in de schade en de kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen of andere rampen en zware ongevallen.		www.wetten.overheid.nl
Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen (WVGS)	In werking getreden in 1996; verving de Wet Gevaarlijke stoffen (WGS) uit 1963. Doelstelling: de bevordering van openbare veiligheid bij het vervoer van gevaarlijke stoffen. De voorschriften beogen te voorkomen dat er ongewenste gebeurtenissen plaatsvinden waarbij gevaarlijke stoffen kunnen vrijkomen. Artikel 7 van de WVGS biedt de basis voor het aanduiden van tunnels waardoor het vervoer van gevaarlijke stoffen niet of beperkt is toegelaten (Zie Categorie-indeling). De tunnelregeling is opgenomen in bijlage 2, hoofdstuk II van de VLG (de aanvullende voorschriften voor Nederlands grondgebied).	categorie-indeling	Staatsbesluit 1995, 525; Vervoer gevaarlijke stoffen / Wegvervoer (VLG/ADR); Sdu Uitgevers bv, Den Haag
WGHOR	Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen	Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen	Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
WIT	Werkgroep Inrichting Tunnels: werkgroep, die belast is met het opstellen van eisen aan de (technische) inrichting van de tunnel.	tunneltechnische installatie	RWS Bouwdienst

Begrip, symbool of afkorting	Betekenis en of uitleg	Zie ook	Bron(nen)
Woningwet	De Woningwet wordt in 2006 gewijzigd en behelst de landelijke uniformering van gebruikseisen voor bouwwerken. Het Besluit Gebruikseisen voor tunnels wordt hier onderdeel van.	besluit gebruikseisen	Woningwet
Wrakkenplaats WRZO	Plek buiten de tunnel waarheen defecte voertuigen of wrakken gesleept worden. Wet Rampen en Zware Ongevallen	wet rampen en zware ongevallen	RWS Bouwdienst wet rampen en zware ongevallen
WTS WTTZ	Wet Tegemoetkoming Schade Stichting Werkgemeenschap tussen Techniek en Zorg. Consultancybureau voor risicobeoordeling van rampbestrijding en hulpverlening	wet tegemoetkoming schade	wet tegemoetkoming schade RWS Bouwdienst
WUT	Werkgroep Uitrusting Tunnels; opstellers van de WUT-richtlijnen. In de werkgroep waren onder meer RWS en brandweerkorpsen vertegenwoordigd. In januari 2004 zijn de WUT richtlijnen vervangen door de VRC.		RWS Bouwdienst
WVGS WVL Www	Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen. WegVerkeersLeider Wegenverkeerswet	wet vervoer gevaarlijke stoffen wegverkeersleider wegenverkeerswet	wet vervoer gevaarlijke stoffen RWS Bouwdienst wegenverkeerswet
Zandvangconstructie	Civiele constructie in de (water)bergingskelder waarin zwaardere objecten (zoals zand en slib) uit de binnenkomende vloeistof kunnen bezinken. Voorzien van een waterslot.	waterkelder; waterslot	RWS Bouwdienst
Zelfredzaamheid	Het zelfstandig (en/of met hulp van aanwezige weggebruikers) bereiken van een plek die niet bedreigd wordt door het ongeval of de effecten daarvan.		RWS Bouwdienst
Zichtlengte	Bij tunnels met een gekromd horizontaal alignement kan het zicht op voorgaande auto's of afgevallen lading ontnomen worden door de tunnelwanden. Er moet daarom rekening worden gehouden met de afstand tussen de binnenkant van de kantstreep en de tunnelwand. Deze afstand is afhankelijk van de vereiste zichtlengtes (stopzicht, rijzicht en uitwijkzicht).		ROA
ZOAB	Zeer open asfaltbeton. Wordt niet toegepast in tunnels omdat de verspreiding van eventuele uitgestroomde gevaarlijke (vloeistof)stoffen door het materiaal zodanig snel is, dat dit een groter risico oplevert dan bij DAB.	DAB	RWS Bouwdienst
Zone 0, 1 en 2	Gevarenzone met kans op een gasontploffing (en mengsel van brandbaar gas, damp of nevel met lucht) zoals omschreven in NPR 7910-1. Het laagste getal geeft de gevaarlijkste zone aan.		NPR 7910-1: Gevarenzone-indeling met betrekking tot explosiegevaar – Deel 1, Gasexplosiegevaar
Zone 20, 21 en 22	Gevarenzone met kans op een stofontploffing (een wolk brandbare stof) zoals omschreven in NPR 7910-2. Het laagste getal geeft de gevaarlijkste zone aan.		NPR 7910-2: Gevarenzone-indeling met betrekking tot explosiegevaar – Deel 2, Stofexplosiegevaar
Zwaar ongeval	Zie Ramp	ramp	wet rampen en zware ongevallen
Zwartegateffect	Lichtverstrooiing die optreedt bij grote verschillen in helderheid van objecten.	sluimerluminantie	RWS Bouwdienst